

Лезги газет

**Жуван Ватан, ватанэгълияр,
дидед ч'ал хуьх!**

1920 – йисалай акъатзава

N 26 (11035) хемис 30 – июнь, 2022 – йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Къимет “Дагпечатдин” киоскрай - 16 манат

“Шарвили - 2022”

Лезги халкъдин эпосдин сувар

Хазран КЪАСУМОВ

Шарвили! И т'вар къунмазди, гъар са касдик къагъриманвиллин, ватанпересвиллин г'иссер акатда. Мадни, рик'ел “Шарвили” эпосдин суварин республикадин тешкиллувиллин комитетдин председател **Имам Музамудинович ЯРАЛИЕВА** лагъай гафар хъезва: “... Чна “Шарвили” эпосдин сувар тухунин себебни халкъдиз къагъриманвиллин тербия гуниин краик рик'ливай къуьн кутун я. Гъахъ я: чун яшамииш хъун патал гъерен якни, пек-партални, к'вал-югъни, маса тадаракарни лазим я. Амма халкъдин руьгъдин истемешунар хуьзвай тадаракар мадни гъаф къиметлу я. Гъа ибурун арада ватанпересвилли еке чка къазва”.

Халкъдин къагъриманвиллин “Шарвили” эпосдиз талукъ килин мярекатар икван ч'авалди къадим Ахцегърин хуьре тухузвай. Ана Ст'ал Сулейманан райондин агъалийри еке активвилелди иштиракзавай. 2019-йисуз Ахцегъа эпосдин юбилейдин - 20-сувар киле тухванай. Коронавирусдихъ галаз алакълу яз 2020-йисуз тешкиллувиллин комитетди сувар тухун тийидай къарар къабулна. 2021-йисузи, гъа азар себеб яз, “Шарвили” эпосдин сувар килди-килди района гуйт'уь сергъятра къейднай.

Алай йисуз лагъайт'а, эпосдин суварин мярекатар гъар са района килди тухудай къарар къабулна. Идахъ галаз алакълу яз къагъриманвиллин эпосдин суварин сифте мярекатар халкъдин къагъриманрин къадир авай, адетар, руьгъдин ивирай хуьзвай ва абур вилик тухузвай Ст'ал Сулейманан района киле тухвана.

25-июнь. Пакаман килий Къасумхуьруьн Ибадулагъ Тагъирован т'варунихъ галай медениятдин макандин гуьрчегдаказ безетмишнавай гъаятда инсанар к'ват' жезва. Ана “Шарвили” эпосдиз талукъарнавай баннерар эцигнава. Пакаман килий акъатнавай къезил шагъвардал Урусатдин ва Дагъустандин пайдахри лепе гузва. Къавалри язавай лезги авазар къуд патаз к'лизва, абуру гуьгъуьлар шад яз суварик к'ват' жезвай инсанрин гъевес мадни хъажзава. Шад я халкъ - и кар гъасятда къат'уз жезва. Акъазва хьи, инсанар ихътин межлисрихъ ц'игел хъанва. Абуру сада-садаз сувар мубаракзава, алхишдин гафар лугъузва.

Суварик иштиракиз атанвайбурун арада урус ва маса ч'аларал рахазвайбуруни т'лимил туш. Гъакъикъатдани, “Шарвили” эпосдин сувар халкъар садзавай сувар я!

Къасумхуьрел суварин мярекатар пакаман сятдин 9-даз спортдин милли 3 жуьредай - путар хъажунай, къван яргъаз

гадарунай ва алай чкадилай яргъаз хъадарунай - акъажунар тухунилай башламиш хъана.

Сятдин 10 тамам жедайла, мярекатдиз райондин администрациядин векилар атана. Абурун арада райондин килин сад лагъай заместитель Лацис Оружев, Дагъустан Республикадин Халкъдин Собранидин гуьрметлу депутат Гъамидулагъ Мегъамедов, депутатрин собранидин председател Штибег Мегъамедханов, общественный палатадин председател Алимет Мейланов, мергъяматлувиллин “Умуд” фондунин директор Савин Велиев ва жавабдар маса ксар авай. Сифте абур ва Санкт-Петербургдай, Махачкъаладай, маса шегъеррайни районрай атанвай багъа мугъманар гъаятда ачухнавай “Шарвили” - лезги халкъдин къагъриманвиллин эпос”, “Лезгийрин пресса. Тарих ва алай аям”, “Дагъустандин авторрин ктабар”, “Ст'ал Сулейманан ктабар”, “Шарвили” эпос ва лезги литература”, “Шарвили” суварин тарихдай”, “Рахух, лезги ч'ал” выставкайриз, хъенч'ин къапарин уст'ларар тир И. Шерифовани Н. Керимханова гъазурнавай хъенч'ин къапариз, райондин художественный школадан аялри ва муаллимири чпин гъилералди тукъуьрнавай ажайиб шейэриз килигна.

▶ 4

Нумрадай к'леда:

ЖЕМИЯТ

Европа кесиб тахъун патал ят'а?..

Чун я гъаф акъуллу хъана к'анда, я гъаф саймаз... Акъуллубур, за къат'узвайвал, фадлай, саки 30 йис идалай вилик, чина “секинарна”. “Саймазбуру” вири мумкинвилер чпин хусусиятдиз элкъуьрна. Гила, дуьнья чал элкъевевайла, парабур чпин “сагъибар” авай чкайриз катна. Бес женг ч'угурбурун таъсибдарар?..

▶ 4

БАТАНПЕРЕСВАЛ

Фондуниз - такъатар

Фондунин председателдин гафаралди, 9-Майдин - Гъалибвиллин суварин сергъятра аваз, Дагъустандин Къилин тапшуругъдалди телеф хъайи гъар са къуллугъчидин хизандиз 20 агъзур манат пулдин куьмек гана. Гуьгъуьнлай, учредителрин собраниди ахътин гъар са хизандиз 1 миллион гуниин къарар къабулна.

▶ 5

ЖЕМИЯТ

Къени герек я, пакани

Намуслу журналистар - гъакъикъи деллар агакъарзавайбуру, жемиятдин жуьреба-жуьре мес'айрай кыл акъудиз куьмек гузайбуру я. Гъа ихътин пешекарар себеб яз, чаз дуьньядин экономикадин базарда, международный алакълуьра, илимда, культурада, образованидин хиле вучтин гъалар ават'а чир жезва.

▶ 6

ХУЬРУЬН МАЙИШАТ

Цийик'ла тукъуьр хъийида

“Ярагъ-Къазмаяр” МАПП цийик'ла тукъуьр хъувунин к'валахар технологиядин жигъетдай къеве паюниз пайнава ва ина таможнядилай ахъаюнин кардик квай къайда хвенва - къенин йикъан деллалди сергъятдилай суткада 500 автомашин (гъам пар ч'угуьрадай, гъамни пассажирар тухудай) ахъайзава.

▶ 8

САГЪЛАМВАЛ

Пешедиз вафалуди, виридаз гуьрметлуди

Гъелбетда, духтурдин к'валах регъятди туш. “К'валахзава”, “зегъмет ч'угуьзава” гафарин далдадихъ Мумина Абдуллаевади ахвар тавур йифер, къарай квахъай йикъар гъаф гала. К'валахзавай йисара ада ц'удралди инсанрин сагъламвал мягъкемар хъувуна, шумудни са кас ажалдин къармахрай акъудна.

▶ 9

ХАБАРАР

Июлдин бязи цийивилерикай

Алай йисан 1-июлдилай паспорт тукъуьрунин муддат куьруь жеда. Ик', ватандашдилай ва я МФЦ-дай МВД-дин органрив талукъ документар агакъайдалай куьлухъ паспорт гъазурунин муддат к'валахзавай вад йикъалай артух тахъун къанунламинава.

▶ 12

Тербиядилай аслу я

Сергей Меликова Украинада махсус серенжемда телеф хъайи дагъустанвидин багърийригъ “Жуьрэтлувиляй” орден вахкана

Агъмед МАГЪМУДОВ

Дагъустандин Къил Сергей Меликова Украинада кыле физвай махсус серенжемда телеф хъайи дагъустанвидин хизанрин векилригъ галаз мукъвал-мукъвал гуьруьшар тухун адетдиз элкъвенва. “Лезги газетдиз” РД-дин Къилин пресс-къуллугъди хабар гайивал, нубатдин гуьруьш 28-июндиз Махачкъалада кыле фена.

Мярекат гатундалди вилик Сергей Меликова телеф хъанвай дагъустанви аскерин суьретрин вилик цуьквер эцигна, абурун экуь къаматар рикел хкана.

Гуьгъуьнлай ада мярекатдин иштиракчий-

риз, веледар, гуьлер, стхяр телеф хъанвайбуруз башагълугъвал гана. Вичин райондин Къили нубатдин сеферда дагъустанвидин викигъвал кьейдна, Ватандин вилик къуллугъдин рекъай хиве авай буржи таммарунин карда акъалтлай кьегъвалвилер къалурзавайдакай лагъана.

“Дагъустанвидин арада кьегъалар гзаф ава. Кьегъалвал лагъайтла, вич-вичелай арадал кьезвач, вири куьне куь веледриз ганвай тербиядилай аслу я. Куьне абуру Ватандал рикел алай халис ватанперес дагъвиар яз члехи авуна”, - алава хъууна Сергей Меликова.

Гуьруьшдин сергъятра аваз Дагъустандин Къили Украинада кыле физвай махсус серенжемда телеф хъайи са дагъустанвидин дидедивни хцив РФ-дин Президент Владимир Путинан кьарардалди ганвай “Жуьрэтлувиляй” орден вахкана.

Рикел хкин, серенжемда телеф хъайибурун хизанриз куьмеркар гун патал Дагъустанда мергъаматлувилин махсус фонд арадал гъанва. Пулдин такъатар хизанрин арада гъахъ-лудаказ паюн РД-дин зегъметдин ва яшайишдин рекъай вилик финин министерстводин векилрин кьетген гуьзчивилик ква.

Вахтунда ва хъсан ери аваз

Сергей Меликова образованидин идарайра ремонтдин къвалахар 1-сентябрдалди акъалтларун чарасуз турди кьейдна

27-июндиз Махачкъалада РД-дин Къил Сергей Меликован регъбервилек кваз республикадин экономика вилик фин таъминарунин жигъетдай кардик квай Оперштабдин нубатдин заседание кыле фена. Идакай “Лезги газетдиз” РД-дин Къилин пресс-къуллугъди хабар гана.

Эцигунрин хилекай рахадайла, Сергей Меликова шегъеринни районрин килериз эцигъвай яшайишдин объектлар вахтунда ишлемишиз вахкуниз эвер гана.

“Мектебра кыле тухузвай цийикла туькьур хъуунин къвалахар энгел тавуна акъалтларун герек я. Гъа са вахтунда къвалахарин ерини хъсан дережада хъана къанда. Жуьре-

ба-жуьре себебар аваз, къвалахар энгел хъункиди мектебар, аялрин бахъаяр нубатдин йисуз ахъаюниз мажбур жезва. Абуру вахтунда ачух хъун гзаф къадар диде-бубайри вилив хуьзва”, - кьейдна Дагъустандин Къили.

Заседанидал РД-дин образованидин ва илимдин министр Яхья Бучаева хабар гайивал, юкъван мектебрин дараматар цийикла туькьур хъуун патал алай вахтунда 199 икьрар кутуннава. Санлай къачурла, и макъсадар патал 4,4 млрд манат пул чара авуна. И такъатри мектебра чирвилер гунин къвалахда герек кьезвэй затлар (оборудование) маса къачудай пулни ква.

Я.Бучаеван гафаралди, 109 объектдал къвалахар планда къалурнавайвал кыле физва, амай 90 объект лагъайтла, гуьгъуьна амуькьзава.

Мярекатдин нетижаяр къадайла, С.Меликова кьейд авурвал, 1-сентябрдалди вири мектебра къвалахар вини дережада аваз таммарна акъалтларун чарасуз я. Идалайни гъейри, республикадин Къили гъисабзавайвал, мектебар алай аямдин техникадалди, тадаракаралди таъминарунилай акъалтзавай несилриз гуьзвай чирвилерин ери аслу я.

Цийи порт эцигъзава

Избербашда гуьлуьн порт эцигун планламышнава, малумарна и йикъара РД-дин балугъчивилин майишатдин рекъай Комитетдин председател Виктор Руденкоди.

“Инвесторри алай вахтунда 45 миллион манатдин тадаракар маса къачуна ва гележегдин портуни агакъардай рехъ туькьуриз башламышнава”, - лагъана ада республикада балугъчивилин майишат еримлу авуниз талукъ яз кыле тухвай совещанидал.

В.Руденкодин гафаралди, транспортдин “Кеферпад-Къиблепад” рекъай тухузвай парарин къадар гзаф хъунихъ галаз алакъалу яз, цийи портуни къабулзавай гимийрин къадар артухардай мумкинвал гуда.

Цийи ФАП-ар жеда

Дагъустандин духтурханайрин дараматрин саки 50 процент цийикла туькьур хъуунин игътияж ава

Чи мухбир

28-июндиз Махачкъалада РД-дин Гьукуматдин Председатель Абдулмуслим Абдулмуслимован регъбервилек кваз кыле фейи заседанидал Дагъустанда здравоохраненидин объектлар эцигуниз талукъ месэляяр веревирдна.

“Лезги газетдиз” республикадин Гьукуматдин пресс-къуллугъди хабар гайивал, мярекатдин иштиракчийри государстводин “Модернизация первичного звена здравоохранения РД” программадин сергъятра аваз здравоохраненидин объектлар эцигунин ва абуру кардик кутунин жигъетдай РД-дин здравоохраненидин министерстводинни муниципалитетрин арада кутуннавай икьрар кылиз акъудзавай гъалдикай чпин фикирар лагъана.

А.Абдулмуслимова кьейд авурвал, твар кунвай программадин куьмедалди 2021-2022-йисара Дагъларин уьлкведин жуьреба-жуьре районра модульный ФАП-ар, амбулаторияр ва поликлиникаяр эцигун фикирдиз къачунава.

Заседанидал малум хъайивал, программадин сергъятра аваз 2021-2022-йисара лап фад эцигдай (модульный) 51 ФАП, 1 амбулатория ва кьее поликлиника кардик кутун патал икьрарар кутуннава.

Эцигунрин къвалахарла машгъл жезвай “Группа Ермак” ва “Арсенал-Строй” ООО-рин векилрин гафаралди, объектлар планда къалурнавайвал вахтунда эцигна акъалтлардайвал я.

Цийи ФАП-ар Табасаран, Дербент, Стлал Сулейманан, Хив, Меьгарамдхуьруьн, Агъул, Докъузпара, Рутул, Лак, Къули, Тлярата, Бабаюрт ва Цунти районра пайда жеда.

Заседанидал рахай РД-дин здравоохраненидин министр Татьяна Беляевадин гафаралди, республикадин здравоохраненидин государстводин къурулушда медицинадин 131 идара кардик ква ва абурун къурулушда, санлай къачурла, административный 1855 дарамат ава. Т.Беляевади хабар гайивал, а дараматрин саки 57 процент цийикла туькьур хъуунин игътияж ава. 129 дарамат лагъайтла, аварийный гъалдиз атанва.

Къитвал тахъун патал

Цийи комплекда къвалахдай алава 30 чка арадал кьведа

Дагъустанда 2023-йисуз медицинадин жими кислород хуьдай ва санай масаниз тухудай махсус комплекс эцигда. И проект кылиз акъудун патал 1,4 миллиард манатдин къадарда аваз инвестицияр желбда. Идакай РД-дин гьукуматдин 28-июндиз кыле фейи заседанидал хабар гана.

Проект теклифнавайди «Современные медицинские технологии - Дагестан» ООО я. Комплекс эцигдай чилин мулк Къумторкъала районда чара ийида.

Республикадин Гьукуматдин Председатель Абдулмуслим Абдулмуслимова кьейд авурвал, проектдин кылин макъсад медицинадин жими кислороддин жигъетдай Дагъустанда авай къитвал арадай акъудун я. Алай вахтунда ам Дагъларин уьлкведиз маса регионрай гъизва.

Цийиз арадал кьведай комплексдин

гужлувал са йикъан кьене 50 тонндиз барабар жеда. Ина къвалахдай алава 30 чка арадал кьведа. Цийи кархана себеб яз, республикадин бюджетдиз кьведай налогрин такъатрикой рахайтла, абурун къадарди юкъван гъисабдалди 201,7 миллион манат тешкилда.

Рикел хкин, 2020-йисуз коронавирусдин тлугъвал авай члавуз республикада жуьреба-жуьре дарманригъ, КТ-аппаратригъ галаз санал медицинадин жими кислородни бес жезвачи, А.Абдулмуслимован гафаралди, исятда вирус яваш хъанватлани, пака вуч жедатла садазни чизвач, гъавилияй здравоохранение вилик тухуниз кьетген фикир гун герек я.

Кьейдзавайвал, цийи комплекси Дагъустан медицинадин жими кислороддалди бес къадарда таъминарунилай гъейри, ам къецепатан регионризни тухудай мумкинвал гуда.

Къвалералди таъминарда

Алай гъафтедин эвел килера Дагъустандин гьукуматда етим аялар яшайишдин къвалералди таъминарунин месэляяр веревирдна. Республикадин премьер-министр Абдулмуслим Абдулмуслимова кьейд авурвал, и месэладихъ яшайишдин жигъетдай еке метлеб ава ва ам РД-дин Къил Сергей Меликован кьетген гуьзчивилик ква.

А.Абдулмуслимова хабар гайивал, алай вахтунда республикада диде-бубадин къаюмвилек хатнавай аялрин къадар (14 ва адалай гзаф яшара авай-бур) саки 4000-дав агакъзава.

“Алай йисуз пландин бинедаллаз республикада диде-бубадин къаюмвилек кумачир, етим хъанвай 396 аял яшайишдин къвалералди таъминарна къанда. И макъсадар патал 122,8 миллион манатдин къадарда аваз пулдин такъатар федеральный бюджетдай чара ийизва. Республикадин бюджетдай и месэляяр патал 650,4 миллион манат ахъайдайвал я. Санлай къачурла, умуми къадар 770 миллиондилай алатзава”, - алава хъууна А.Абдулмуслимова.

Гегъеншдиз РД-дин гьукуматдин сайтдай келиз жеда.

Ниязбег Бутаеван - 100 йис

Намуслувилининни миxъивилин чешне

Нариман ИБРАГЪИМОВ

СтIал Сулейманан райондай уьлкведин ва республикадин къайдаяр хуьдай органра намуслувилелди, уьткъемвилелди, лайихлувилелди кIвалахай ва и важиблу везифа къени чешнелудаказ тамарзавай пешекарар гзаф акъатна. Ахътинбурукай сад алай йисуз дидедиз хъайидалай инихъ 100 йис таман жезвай БУТАЕВ Ниязбег Ферзилагъович тир.

Ниязбег 1922-йисан 1-июлдиз Вили СтIалдал лежбер, багъманчи Ферзилагъан хизанда дидедиз хъана. Хуьруьн ва Къасумхуьруьн школайра кIелна. 1942-йисан 1-мартдиз Яру Армиядин жергейра къуллугъиз тухвана. Четин шартIара азарлу хъана, сентябрдин вацра кIваллиз рекъе хъуна. Хейлин гагда хва кIвачел ахкъалдарун патал Ферзилагъа (диде 1938-йисуз рагъметдиз фенвай) зегъмет чIугуна. Халкъдин дарманрикайни менфят къачунай. 1944-йисан сифте къилляй хизан дахдикайни магърум хъана. КIвале къве хвани пуд руш амукъна. Абуру хуьнин, абурун къайгъу чIугунин жавабдарвал чIехи стха Ниязбеган хиве гъатна. И муракаб везифа ада баркаллувилелди къиллини акъудна: мехъерарна, вахариз, стхайриз чешнелу хизанар тешкилиз куьмекна.

Фашистрин къушунрикай уьлкве азадзавай дяве давам жезвай. Вили СтIалрин "Яру Пайдах" тIвар алай колхоздин зегъметчийри гъасилзавай суьрсетдин чIехи пай фронт патал рекъе твазвай. Ихътин кар алай куьмекдик Ниязбеган пайни квай. Дах рагъметдиз фейила, беден бегъемвилелди сагъ хъханвачиртIани, ам колхоздин счетоводвиле кIвалахал къабулнавай ва ада вичин везифаяр гъакъсагъвилелди бегъемарзавай. Къве йисалай адал бухгалтервилин везифани ихтибарна. 1950-йисалди Ниязбег Бутаева колхоздин девлетрин, колхозчийрин йикъарин, гъа йикъарал ацалтзавай дуьллухрин, майишатдин чилерин, багъларин, мал-къарадин гъахъ-гъисабар авуна, гаф къведай крариз рехъ ганач.

СССР-дин халкъар майишат кIвачел ахкъалдар хъувунин женгина авай. Миллионралди инсанар, пешекарар телеф хъанвай уьлкведи ацIийибур гъазурзавай. Армиядай хтанвай, юкван образование авай-буру виликни кутазавай. Гъа икI, Бутаев Ниязбеган уьмуьрдани рикIел алачир дегишвал арадал атана. 1950-йисан 25-январдиз комсомолдин виликан член, жегъил коммунист ДАССР-дин прокуратурадин приказдалди Къурагъ райондин прокуратурада халкъдин силсчивиле тайинарзава. Къве йисуз касди жавабдар къуллугъдин сирер, муракаб уламар чирзава. Вахт регъятди тушир. Дагълух хуьрера лап залан тахсиркарвилер жезвачиртIани, къайдаяр чIурзавайбуру, законсуз крариз рехъ гузвайбуру, халкъдин, колхоздин девлетрал гъил яргъи ийизвайбуруни кими тушир. Хуьрера инсанри куьгъне, чIуру адетрални амалзавай. Абурун вилик пад къуна кIанзавай. ТахъайтIа, тахсиркарвилер арадал къвевай. Къве мисал. Куквазрин хуьре начагъ хъайи жегъил дишегъли кIваллин иесиди духтур итимдиз къалур-

нач. Чкадин, вич жерягъ я лугъузвай са дишегълиди фур эгъуьниз туна, дишегъли къецилдаказ ана туна ва ахпа аниз туьтуьнихъ къван фитегъе вегъена. Гуя азар фитегъи вахчуда лугъуз. Дишегълиди "зас пис жезва" лугъуз гъарайнатIани, жерягъди, "эха, эха" лугъуз, ам фурай акъуднач. Нетижда ам къена. Хпукъа сифте йифиз чамра къамчидалди свас гатаз башламишна. Гатунар эхиз тахъай жаван руш, сусан партални тIлунна, инсафсуз гъуьлуькай катна, бубадин кIваллиз хъфена. Вири беден яруни цIару хъанвай руш диде ди прокуратурада гъана. Чамра "свас гатадай адет авайди я" лугъуз, вич гъахъ яз къалурзавай. Жемятдин са паюнни адан тереф хуьзвай. ЯтIани ам суддин вилик акъвазарна.

хабарар къуна, пенсийрин отделдин вири документар пешекарарни галаз ахтармишна, месэладай къил акъудна. Хендедайрин, етимрин, фронтвикрин хизанрин пулар чуьнуьхзавайбурун делодикай райондилай къецени хабар хъана. Делодиз ДАССР-дин Верховный суддин коллегия килигнай ва лутуйриз чпиз къевезвай кар атIанай. Жегъил къуллугъчи вичивай истемишзавай крар законлудаказ къилиз акъудиз алахъзавайтIани, адаз юриствилин чирвилер бес жезвачир. И нукъсан арадай акъудун патал ада вичелай алакъдай вири крар авуна. Сифте Ростовдин юриствилин школада, ахпа Москвадин виросоюздин юриствилин заочный институтда, Саратовдин юриствилин институтда кIелна, Москвада,

хуьй лугъуз эгечIзавай малдаррин, чубанрин хиве твазвай. Райкомдин секретарди, чкадал фена, ахтармишун къетIна. Вичихъ галаз прокурор Н.Бутаевни тухвана. Жемятдихъ, малдаррихъ галаз суьгъбетарна. Нянихъ виридаз собранидиз эвергана. Анални председателди вичин тIварунихъ ахъаяй критикадин хъеллер зегъметчи инсанрихъ элкьюрна. И кар акур прокурорди гаф къачуна ва лагъана: "Юлдаш председател, дояркайрив, чубанрив, нехирбанрив гъакъсагъвилелди кIвалахиз тун, абуруз кIвалахдин къулай шартIар тешкилун председателдин везифа тушни? Вучиз дояркайри фитегъиди ацIанвай фермайра кIвалахзава? Вучиз векъерин, самарин амукъаяр кIватI хъийизвач? Вучиз калер далудив къван фите-

кIан хъана. Газетдин кхъинар тапарар, фитнес я лагъана. Адан негилрихъ яб акалай Бутаев эхир рахуниз мажбуру хъана. "Юлдаш райондин председател. Куьне лутувиллин гъакъиндай прокуратурада авай арзаярни тапарар я лугъузвани?" Ихътин суалди Пашаеван мез къуна. Бюродилай гуьгъуьниз райондин кIвалах рикIивай ахтармишна ва председател къуллугъдикай азадан.

Юристдин, прокурордин, судьядин (1967-1982-йисара Къасумхуьруьн райондин халкъдин судья) кIвалахда итижлу вакъияяр, дуьздал акъудай тахсиркарвилер, ажайиб дуьшуьшар гзаф хъана. Гъар сефердани гъахъвал, дуьзвал хуьз алахъна. КIвалахдив гъа икI эгечIавилляй адаз душманвал ийидайбуруни хъанач.

Хив райондин майишатрин са къишлахдал чубандин чандиз къаст авуна. А чIавуз инсан рекъиди дуьшуьшар тек-туьк жезвайди тир. Хъайила, гъасятда обкомдизни хабарзавай. Прокурор Бутаеван обкомдиз эверна ва 1-секретарь Даниялова къетивилелди малумарна: "Тахсиркарвал дуьздал акъудиз ваз цIуд йикъан муьгълет гузва. Эгер и вахтунда тайин нетиждал татайтIа, чир хуьхъ, партиядин жергейра ваз чка амукъдач". Партияди акъудун - им къуллугъдикайни магърум хъун лагъай чIал тир.

Хуьтуьн вахт. Вири рекъер живедин маргъалри къунвайтIани, прокурор яхдиз къишлахдал фена ва чубан къиникин месэладай къил акъудиз ругуд югъ герек атана. Адахъ галаз сад хъиз, майишатдин лапагар хиритIзавай дестени суддин вилик акъвазарна.

Халкъдин судья жадалди вилик Ниязбег Ферзилагъовича са куьруь вахтунда Къасумхуьруьн райондин прокуратурадини кIвалахна.

Ниязбег Ферзилагъович чидайбуру вирида сад хъиз ам неинки вини дережадин юрист, пешекар, гъакI хъсан инсан, вафалу дуст, чешнелу хизандин къил, акъуллу веледрин буба хъизни къейддай. Гафбуру "эгер юристдин пеше хкъа тавунайтIа, адакай шаир, писатель жедай" - лугъуз тестиькардай. Дугъриданни, шииратдал, музыкадал адан рикI алай. Суфрайрихъ ада чуьнуьгъурни ядай. Адаз гзаф къисаяр, риваятар, мисалар чидай. Гъавилляй ада вичин рухвайрални рагъкъеьчIдай патан шииратдин шагъар тир Низамидин, Навоидин ва Физулидин тIварар эцигна.

Веледар Ниязбег бубадин ва колхозра, совхозра кIвалахай Айруханум дидедиз зегъметар квадар тийидайбуру, тарсар рикIелай ракъур тийидайбуру хъана. Низамиди Дербентдин ПАТП-диз, ахпа СтIал Сулейманан райондиз регъбервал гана, Навои хейлин йисара Дербентдин автостанциядин киле акъвазна. Физулиди бубадин рехъ хкъана, ам юрист я. Рушарикай Шекерханум педагог, Тамилла ва Индира кайванияр я. Бутаеврин несил мадни чIехи, гегъенш хъанва. Рухвайрин кIвалера бубадин, дидедиз ва гъакI чIехи бубайрин тIварар эцигнавай хтулар, птулар ава. Абуру жемятдиз хийир хкатдайвал зегъмет чIугъваза, кIелзава, спортда агалкъунар къазанмишзава. СагъзамитIа, са рахунни алач, Ниязбег Ферзилагъовича абурал дамахдай.

«Юристдин, прокурордин, судьядин (1967-1982-йисара Къасумхуьруьн райондин халкъдин судья) кIвалахда итижлу вакъияяр, дуьздал акъудай тахсиркарвилер, ажайиб дуьшуьшар гзаф хъана. Гъар сефердани гъахъвал, дуьзвал хуьз алахъна. КIвалахдив гъа икI эгечIавилляй адаз душманвал ийидайбуруни хъанач.

Къенин жегъилар чи хуьрера ихътин адетар авайди тир лугъунал, белки хуьренни ийида, амма гъа вахтарин гъакъикъат гъахъинди тир. Жемятдихъ галаз и жигъетдай гъавурдик кутунин кIвалах тухун силсчи, прокурор Бутаева Агъул, Хив районрин, халкъдин судья тирла, Къасумхуьруьн райондани давамарна.

Къурагъа кIвалахиз, Бутаева силсчивилин сифтегъан тежрибадин гелирарни кIватIна, республикадин прокуратурадин патай тарифдин гафар къазанмишна.

Советрин гъукуматди Ватандин ЧIехи дяведа бубаяр, гъуьлер, рухваяр телеф хъайибуруз, хизанриз, етимриз махсус пулар, пенсияр, субсидияр гузвай. Райондин пенсийрин отделда гъа пулар мемекьюьртIзавай лутуяр, гъарамзадаяр пайда хъана. Къилин бухгалтер ва отделдин заведующий. Инсанри, пулар агакъзава лугъуз, арза-ферзе ийизвай, амма батIулвилер дуьздал акъат тийидайвал тухълуьрзавай. Силсчи Ниязбег Бутаева цIудралди инсанривай, шагъидривай

Ленинградда чирвилер артухардай вузра пешекарвал хкажна.

1952-1966-йисара Бутаева Агъул, Хив районра прокурорвал авуна. Тахсиркарвилерай жаза агакъарун, законсуз гъерекатрин вилик пад къун, майишатра, идарайра къайда, низам хуьн, агъалийрихъ галаз датIана суьгъбетар авун, хуьрериз физ, жемятрихъ, зегъметчи коллективрихъ галаз гуьруьшмиш хъун, партиядин ва советрин органриз гъукуматди вилик эцигъзавай везифаяр, государстводин планар тамарунин карда куьмек гун, халкъдин девлет тарашзавайбуру дуьздал акъудунин кIвалах куьтягъ тежедайди ва гъар йикъанди тир. Лап куьлуь-шуьлуь месэла гъялдайлани, ам вичин къуллугъдив намуслувилелди, миxъивилелди, законди истемишзавайвал эгечIдай. Гъахълуди батIул тийидайвал. Суддин вилик анжах тахсиркар акъваздайвал.

Агъул райондин Яркуг хуьруьн колхозди государстводиз нек ва як гунин планар ацIурзавачир. Председател Шабанова тахсир чпин кIвалахдив гъикI кIанзаватIани гъакI

ди къунва? Данаяр ханвай калериз вучиз дуьзгундаказ къуллугъзава? Вучиз азарлу малар гзаф я? Ветеринар, зоотехник куьз килигъзава? Бес и крар авуна кIанзавайди председател тушни?"

Гелбетда, председателдивай суалриз дуьзгун жавабар гуз хъанач, ада вич батIул тирди къатIана ва жемятдин куьмекни галаз вири нукъсанар арадай акъудун хиве къуна. Касди вичин гафар гарални веьгенач.

Агъул райпони жемятдин арзаферзедик акатна. Райондин зегъметчийрин тIварунихъ ахъайзавай къит метягъар абурув агакъзавачир. Дербентдин базардай хизвай шейэр (парталар, яшайишдин техника, къаб-къажах, мебель...) Къасумхуьрел, Хивда багъа къиметрай маса гузвай. Чкадал хкайбуруни мукъвабурун, райондин са бязи идарайрин къуллугъчийрин арада пайзавай. И аламатрикай райондин газетдизни фелъетон акъатна. Райподин председател Пашаеван вич гъахъ тирди, вичик са тахсирни квачирди райкомдин бюрдал тестиькариз

“Шарвили - 2022”

Лезги халкъдин эпосдин сувар

1

Гуьгьунлай зиринг лезги авазрик кваз суварин майдандиз Шарвилдин къаматдаваз Курхурелай тир медениятдин къуллугъчи Тарзан Саругъланов ва Цуькверан къаматдаваз Агъа Стлалдилай тир Омалия Абдулманафова атана. Абуру халкъдин къагъриманвал, къилих, ватанпересвал къалурзавай къуьл авуна, мярекатдиз атанвай агъалияр шадарна.

Шарвилдинни Цуькверан зиринг къуьлуьниз къуват, такъат гуьнин лишан яз, машгъур манидар Ярагъмед Ярагъмедова къил кутуналди, медениятдин макандин хордин коллективди устаддаказ “Къадим Ахцегъ, гурлу Самур Шарвилдин ватан я” мани тамамарна.

Гуьгьунлай райондин аялрин яратмишунрин къвалек кардик квай дестеди тамарай “Лезгинка” къуьлуьни мярекатдин иштиракчияр мадни гъевеслу авуна.

“Шарвили” эпосдин суварин мярекат устадвилелди къиле тухвай Ярагъмед Ярагъмедова микрофондихъ Лацис Оружеваз теклифна.

- Гуьрметлу мярекатдин иштиракчияр ва азиз тир муьманар, - башламышна Лацис Оружева. - Лезги халкъдин къагъриманвилдин “Шарвили” эпосдин сувар къе 23-сентябрда къиле тухузва. Стлал Сулейманан районда суварин мярекатар ихътин виниз тир дережадаваз сад лагъай сеферда тешкилнава. За квез къенин сувар - лишанлу вакъиа - и суварин республикадин тешкиллувилдин комитетдин председател, Дагъустан Республикадин Халкъдин Собранидин депутат Имам Яралиеван, гзаф йисара чи райондиз регъбервал гайи, алай вахтунда Дагъустан Республикадин Гьукуматдин Председателдин заместитель Нариман Абдулмуталибован, Стлал Сулейманан райондин къил, къуллугъдин рекъай райондилай къеце аваз, къенин мярекатда иштиракиз тежезвай Саид Темирханован ва жуван патай мубаракзава. “Шарвили” суварин мярекатар тухуниз гъар йисуз пулунин такъатралди ва маса месэлайрай куьмекар гузвай мергъяматлувилдин “Умуд” фондуниз, халкъдин къеьгал хва Имам Яралиеваз, чи алим ва депутат Гьамидулагъ Мегъамедоваз сагърай лугъзва.

Вичин рахунра Лацис Оружев райондихъ эхиримжи йисара яшайишдин, экономикадин, медениятдин ва маса рекъерай хъанвай агалкъунрални акъвазна. И кардик пай кутазвай меценатар тир Имам Яралиеван, Салман Бабаеван, Марат Шайдаеван ва масабурун тварарни дамадхивди къуна, абуруз сагърай лагъана.

- Къе суварин къилин мярекат Россиядин Яракълу Къуватри Украинада махсус операция тухузвай вахтунда тешкилнава, -

давамарна Лацис Оружева. - Къе чаз садвал герек я. Къагъриманвилдин “Шарвили” эпосдин сувар чи халкъар сад ийизвай сувар я”, - алава хъувуна ада.

Л. Оружева сувариз гъазурвилер акунин карда активвилелди иштиракунай “Информационно-методический центр” МКУ-дин къилин пешекар Майина Аликоверадив, И.Гъ. Тагъирован тварунихъ галай ЦТКНР-дин Курхурьун филиалдин регъбер Тарзан Саругъланован ва спортдин, туризмдин ва жегъилрин крарин рекъай комитетдин директор Чингиз Абдулмежидован “Стлал Сулейманан район” муниципальный райондин администрациядин патай грамотаяр вахкана.

Трибунадихъ “Шарвили” эпосдин суварин мярекатар тухуниз, районда ва адалай къеце жезвай культураднини марифатдин гзаф маса мярекатризни куьмекар гузвай мергъяматлувилдин “Умуд” фондунин директор Савин Велиев атана. Ада и суварихъ авай къетлен метлебдикай лагъана, суварин республикадин тешкиллувилдин комитетдин председател Имам Музамудинович Яралиеван тварунихъай сувар мубаракна. И суварин мярекатдани “Умуд” фонд гуьгьуьна акъвазна. Суварин мярекатар тухунин карда активвилелди иштираккай са шумуд касдив Савин Велиева “Умуд” фондунин патай грамотаяр ва пулдин премияр вахкана. Абурун арада ава: Агъмедпаша Агъмедпашаев - медениятдин “Куьредин ярар” центрандин председател, “Шарвили-2022” журнал акъудунай; Сардархурьун аялрин “Аманат” бахчадин коллектив; Рагим Халикован тварунихъ галай Къулан Стлалрин СОШ-да къелзавай Саида Гуьлмегъамедова, “Шарвили” эпосдай члукар къелунай тешкилай конкурсда гъалиб хъунай; райондин музыкадин школада тербия къачузвай Мурад Мусаев, ватанпересвилдин манийрин конкурсда гъалиб хъунай; райондин аялрин художественный школада тербия къачузвай Тамамат Сингарова, “Шарвили” эпосдиз талуькарнавай темадай шиклрин конкурсда гъалиб хъунай; Наилия Гъажиева, “Шарвилдин эвер гун” шиирар къелунай тухвай конкурсдин гъалибчи; футболдин “Куьре” клуб, Дагъустандин ФНЛ-дин Кубок патал акъажунрин гъалибчи.

“Шарвили” эпосдин суварин сергъятра аваз и йикъан пакамахъ спортдин милли пуд жуьредай тухвай акъажунрин нетижарни къуна. Тебрикдин келимаяр лугъунихъ галаз санал спорткомитетдин директор Чингиз Абдулмежидова турнирда 1-чкаяр къур Славик Сагидован, Мурсал Мегътиханован, Азим Абакарован, гъакни къвенкъевичкаяр къур спортсменрин грамотаярни пулдин пишкешар вахкана.

“Шарвили” эпосдин сувар милли манийрини куьлери мадни гурлу авуна.

Веревирдер

Европа кесиб тахъун патал ятла?..

Мердали ЖАЛИЛОВ,
литературадин отделдин редактор

И веревирдер къиниз зун эхиримжи вахтунда Украинада чи къушунри анаг цийи фашистрикай азад авунин, Донбасс хъунин махсус серенжем тухузвайла, чи телеканалрай са къатда тикрар жезвай бязи репортажи, политологри ва журналистри ийизвай суьгъбетри, дуньяда къиле физвай крариз гузвай къиметри мажбуьрна.

Месела, 6-июндиз РФ-дин къецепатан крарин министрстводин къил Сергей Лавроваз гъамиша Россияди хуьз хъайи (зун гъеле Советрин девиррикай рахазвач) Болгарияди, адахъ галаз зил къур Хорватияди, Черногорияди, чпин цавалай самолетда аваз фидай ихтиярар ганач. Фенач чи чехи дипломат ана хъун герек тир гуьруьшдиз, Россиядин терефдин фикирар раиж ийиз.

Чи са бязи чехи векиларни и кар са акъван зиян квачирди хъиз къалуриз алахънава. Факъир Болгариядиз ЕС-дихъай кичле хъана къван... Гъа и члавуз чи саперри Болгариядин гуьлуьн портар Украинадин нацистрин минайрикай михъзава, амай Европадиз тхил тухудай гимийриз рехъ ачухиз... Алапат тушни?

Вич-вичелай суал къевезва: яраб чун, россиявияр, икъван жумарт, мерд, ачух вучиз ятла? Абурухъ чун паталди акъван зегъле ракъурдай такланвал, къайивал, душманвал гъинай хъанатла?

Чи тарихда гъатнавайвал, болгарвийриз чпин гьукум (государство) арадал гъидай мумкинвал гайибур урусар я. “Урусри чпин ивидалди абуруз государство (ам гъихътинди хъанатлани) багъишна”, лугъзва чи лап савадлу политологри. Гъич тахъайтла, Болгариядин Шипка дагъдал болгарвияр патал чан гайи урус аскерриз кхажнавай тарихдин зурба памятникди (эгер ам гила чукурнавачтла) гъа кар субутзавачни? Чеб хвейибур икъван таклан жеда?

Гъа теьгерда Украина мулкуникай Украина государство авурбури урусар тирди тарихда гзаф сеферра къейднава. Гъич тахъайтла, XVIII асирда А.С.Пушкина кхъенвай тарихдин “Полтава” твар алай поэма къел хъия...

Чи «стхаяр» полякарни, латышарни, литоввиярни, эстонарни вири алатнавай асирра гагъ шведрикай, гагъ немсерикай, гагъ маса чапхунчийрикай хуьз хъайибур мад къе “душманар-чапхунчияр” лугъзвай урусар тушни?.. Ибуру хуьзва, фу гузва, государство “багъишзава”? Абуру чаз душманар лугъзва?..

Бязи махара ихътин алапатар хъун мумкин я. Месела, халкъдин са махуна вич дерин фурай ахкъудна, къиникъикай къутармишай сев, тамуз атана, вичиз хуьтуьн цам-кларас гъазуриз кланзавай факъир лежбердал, вуна зун хвена, гила за вун, тар атлайтлани, татлайтлани, рекъида лугъуз, элкъевезва... Маса махунани вацун селди тухузвай гуьлягъ вич саламат авур сиклрел, ам бамишна рекъиз кланз, алчуд жезва... Лезги халкъдин мисалдани лугъзува: “Етимар хвейидан вилелай нагъв кими жедач...”

Амма государствойрин дережада инсанят икъван савадлу, варлу, абурулу, къуватлу хъанва лугъузвайла, вири дуньядин чапхунчияр (фашистар) сад хъана, тарихра вичин къул, вичин мулк, вичин къулав асирра къватл хъанвай халкъар хуьзвай чехи уьлкве Россия чукурриз

кланз, ам чапхунчи я лугъуз, адал элкъуьн?..

Европади, Америкадихъ далу акала, адакай вил къягъиз, Россиядал илитл тавунвай къадагъа амач. Тийизвай ягъанат авач. Гуя Россиядихъ гуьрметдиз лайихлу я члал, я культура, я эдебият, я спорт, я илим, я образование - са затни авайди туш. Амма газ, нефт, тхил, цивиин, электроэнергия, къизил, маса девлетар гъикъван ава! Фу незва и халкъари сабуьрлувилелди. Космосдиз рекъер ачухнава! Ледовитый океандин муркларай финхтун тешкилнава...

И къил а къил таквадай тайга ава!.. Гъихътин вацлар, дагълар ава... Ятар вуч я авай къван!.. Дугъридани, пехил жедай затлар чина гзаф ава! Пехилвиле душманвални арадал гъизва...

Амма душманриз чеб душманар тирди вучиз чирзавачтла?.. Гъинавай киц къейитлани, тахсирлуди Россия, Путин я лугъзува! Байдена гъатта Америкадани Европада арадал къевезвай багъавилер, тхилдин къитвилер, жуьреба-жуьре азарарни, бедвилерни - вири “Путинан багъишар” я” лугъзува.

Дуньядин жаллатл, са тахсирни квачир миллионралди халкъарин иви хъвазвай вампир жанабидиз вичи вуч лугъзвайди ятла, вуч ийизвайди ятла чизмач.

Адахъ галаз зил къазвай европавияр генани вилик акатнава. Дугъридани, са гъинай ятла къаралту акурлани, ампар къарагъдалди вилик гьерекатна элукъдайбур царбаярни тулаяр тушни? Байдена “акъул” гузвай европавийри, иллаки гила чеб “азаднавай” болгарвийрини полякри, масабур вуч авун лазим я?

Ятлани Россия, адан Президент, гьукумат Европададани Америкадин “факъирриз”, абурун къадагъайризни килиг тавуна, нефтни газ, электроэнергия, тхил, миянардай шейэр, аялрин тлуьн гуз гъазур тирди къалуьзава...

Газдинни, нефтланин кар алай турбайри са къатда агакъарзава гъакъван “вафалу дустарив” герек суьрсатар. Мекъила, гишила тазвач садни...

Къадири жезвайди (авайди) акъвазач эхир. Абуру Украина, сад хъана, чавай къакъуднава, Донбасс са къатда язава, халкъ къирмишзава, фашизмдал чан хканва. Куьне куьн урусар, россиявияр туш, квез ватан такланзава лагъ лугъуз, гъихътин таблигъат тухузва? Абуру “куьне куьн йикъ, чна квез яракъар вугуда, куьне куь фу чав вахце” лугъузвайла, ихътинбурун мез къурурдай серенжемар авайди тушни?

Чун я гзаф акъуллу хъана кланда, я гзаф саймаз... Акъуллубур, за къатузвайвал, фадлай, саки 30 йис идалай вилик, чина “секинарна”. “Саймазбуру” вири мумкинвилер чпин хуссиятдиз элкъуьрна. Гила, дунья чал элкъвенвайла, парабур чпин “сагибар” авай чкайриз катна. Бес женг члугурбурун таъсибдарар?..

Аллагъдиз шукур, чахъ вичин вахтунда Америкадиз фидай рекъелай, цавай элкъвена Россиядиз хтай чехи дипломат Евгений Примаков хътин (а члавуз НАТО са тахсирни квачир Югославия тупарай ягъиз эгечнавай. 1999-йис) ксар гена ама! Сергей Лавровани журналистриз ва чи душманриз кутугай жаваб гана: “Куьне гъикъван яргъаз ядай яракъар ишлемишайтла, чнани чи хатасузилдин сергъятар гъакъван яргъаз акъудда!”

Санкцийризни антисанкцияр авайди я эхир. Амма чун къадарсуз мергъяматлу я. Ви суфат язава, вуна ягъ таурдай къазва?... Душмандиз мергъямат герекзавани? Вуч герекзаватла винидихъ лагъанва. Европади вич кесиб тахъун патал къвалахзава. Бес чна?

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Алатай гьафтеда Махачкъалада, "Дагправда" газетдин редакциядин конференц-залда, алай йисан апрелдин эвелра Дагъустандин Кьил Сергей Меликован тапшуругьдалди РД-дин зегьметдин ва яшайишдин рекъй вилик финин министрстводин куьмекни галаз тешкилнавай "Вири санал" фондунин председатель, отставкада авай подполковник Селимхан Мирзаханован ва Дагъустандин зегьметдин ва яшайишдин рекъй вилик финин министрдин заместитель, статс-секретарь Мегьамедзагьид Кихасурован иштираквал аваз кьиле фейи пресс-конференциядал фондунин кьвалахдикай, аниз такъатар рекъе твазвайбурукай, куьмек ага-кьарзавайбурукай суьгьбетна, журналистрин са жерге суалриз жавабар гана...

Фондуниз - такъатар

Рикел хкин: алай йисан апрелдин вацра "Вири санал" твар алаз тешкилай Дагъустандин региондин яшайишдин фондунин (ДРСФ) макьсад Украинада кьиле тухузвай махсус военный серенжемда (СВО) телеф хъайи кьуллугъчийрин хизанриз, гусударстводи гузвайдалай алава яз, куьмекар авуникай ибарат я. Фонд тешкилайвалди, адан сьетдиз Дагъустандин гьукуматди 50 миллион манат рекъе туна. Куьмек гуз кланзавай гьар са касдивайни и кар кьилиз акъудиз жезва. Фондунин реквизиатар министрстводин сайтдай (я тахъайтла, телефондин 8-967-400-02-64 нумради зенгна) чириз жеда.

- Фондуниз пул рекъе тур сад лагъай кас - ада 2 миллион манат гана - Госдумадин депутат Султан Хамзаев я. Аниз пул рекъе тур ксарин арада Госдумадин ва республикадин Халкъдин Собранидин депутатар мадни ава. Пулдин такъатар фондуниз жуьреба-жуьре чешмейрай кьилдин ксарини, госькурулушрини, фирмайрини рекъе твазва, гьатта - пенсионеррини. Кьилди хуьрерин агъалийри чпин патай кватна ракъурайбуруни ава. Са гафуналди, гьар са касди четин декьикъайра, дугьриданни, чун са уьлкве - са Ватан, са халкъ тирди кьалурзава, - кьейдна Селимхан Мирзаханова.

Адан гафаралди, Дагъустандин медениятдин, образованидин хилера зегьмет члугвазвай ксари, республикадин ва шеьгерини общественный палатайрин векилри... чеб фондуниз лазим вири куьмекар гуз гьазур тирди раижна.

Малум хъайивал, са сеферда гу-

дай пулдин куьмекдин жигьетдай арза фондуниз гьана ва МФЦ-дин филиалрайни гуз жезва. Телеф хъайи касдин багъридик пулдин куьмек гун патал арзадин бинедаллаз лазим вири документар кватла.

Фондунин председателдин гафаралди, 9-Майдин - Гъалибвиллин суварин сергьятра аваз, Дагъустандин Кьилин тапшуругьдалди телеф хъайи гьар са кьуллугъчидин хизандиз 20 агъзур манат пулдин куьмек гана. Гуьгьуьнлай, учредителрин собраниди ахътин гьар са хизандиз 1 миллион гунин кьарар кьабулна.

Малум хъайивал, пулдин куьмекдилай гьейри, багъри кас кьакъатай хизанра яшамеш жезвайбуруз фондунин психологиядин жигьетдайни куьмекар гузва. Идалайни гьейри, телеф хъайи кьуллугъчийрин аялризни гележегда, мисал яз, кьелиз фидайла, куьмекар гунни фондунин планрик ква.

- Чна Дагъустандай телеф хъайи гьар са кьуллугъчидин хизандихъ республикадин агъалийриз яшайишдин рекъйи комплекснидаказ куьмекар гудай центрайра (КЦСОН - РД-дин зегьметдин ва яшайишдин рекъйи вилик финин министрстводик акатзава) кьвалахзавай ксар галкьурнава. Ахътин центрайр республикадин вири шеьгерра ва районра ава. Республикадин агъалийриз яшайишдин рекъйи кьуллугъзавайбуру фондуниз арза гузвай ксариз лазим документар кватлиз, гьакл маса месэлярини гьаьлиз куьмекзава, - кьейдна М.Кихасурова.

Пресс-конференциядал журналистри фонд патал пул кватлай серенжемар кьиле тухуниз талукъ суални гана. Чир хъайивал, махсусдаказ и серенжем кьиле тухун пландик квач. Чарадан талдикай хабар къадай ксаривай чпивай жедай куьмекар, министрстводин сайтда ганвай реквизирикай менфят кьучуналди, рекъе тваз жеда. Амма, РД-дин зегьметдин ва яшайишдин рекъйи вилик финин министрдин кьарардалди Махачкъала шеьгердиз гьаьхзавай 4 чкадал (въезд) фондунин логотип ва реквизиатар алай баннерар алкьурунин кьайгъуйрик ква.

Къенин юкьуз, гайи куьмекриз харж авур пул квачиз, фондуна 35 миллион манат ава. Адан къадар гьар юкьуз артух жезва. Россиядин маса регионра ихътин фондар гьелелиг санани авач.

Эхирдай фондунин председателди куьмекар гузвай вири ксариз милли газетрин чинрилай сагърай лугъун тлаабна.

Пешедиз вафалу яз

Гъажи КЪАЗИЕВ

Тербиядихъ еке кьуват ава. Адалай инсандин уьмуьр гьихътинди жедатла аслу я. Тербия я халис ватанпересар арадал гьунин карда важиблу роль кьугъвазвайди. И мукьвара, ислягьвал клани вири махлукъатди кьейд авур Чехи Гъалибвиллин суварин вилик, зун "РФ-дин МВД-дин ветеран" медалдиз лайхлу хъанвай, вичи саки 38 йисуз кьенепатан крарин министрстводин Хасавюрт шеьгерда авай отделда полициядин старший прапорщиквиле кьуллугъай Р.Э.ШАГЪБАЗОВАХЪ галаз гуьруьшмиш хъана. Адаз лишанлу шабагъ мубарак авунихъ галаз сад хъиз, за газет кьелзавайбуруни адахъ галаз танишарун кьейтна...

Рагъиб Эсетович суьгьбетдив П.А.Павлован гафарилай эгечна:

- Уьмуьр тек са алаатай йисарикай ибарат туш, ам анжах рикел аламуькдай крарикай ибарат я. За кьенепатан крарин министрстводин Хасавюрт шеьгерда авай отделда 1985-йисалай, жергедин полицейский яз, ППС-дин батальонда кьуллугъна. Гьелбетда, виридаз чизва алаатай асирдин 90-йисар гьихътин вакиайралди тарихда гьатнатла: Чечен Республикада ва Дагъустандин сергьятра дяве физвай, терактар тешкилзавай, шеьгердин кьерехра авай квалера бандитарни боевикар чуьнуьх хъанвай. Чи везифа ихътин крарин вилик пад кьуникай, шеьгерэгълийрин хатасузвал, кьанункъайда хуьникай ибарат тир...

1996-йисан мартдин вацра РД-дин МВД-дин приказдалди чун, 25 касдикай ибарат махсус батальон, Дагъустандинни Чечнядин сергьятдал махсус буйругъ тамамарун патал рекъе туна. Гьикъван четивилер гьалтнатлани, чи вилик эцигнавай буйругъ чна намуслуздаказ тамамарна. Вахт куьтягъ хъайила, вири саламатдиз хтана, гьар сад вичин везифайрив эгечл хьувуна. Чун вири а йисара МВД-дин министр Адильгерей Мегьамедтагьирован патай кьуллугъда кьалурай агалкьунрай медалдиз лайхлу хъанай, - рикел хкизва ада.

Рагъиб тракториствиле кьвалахай Эсет ва рабочий Узунжа Шагъбазоврин гзаф аялар авай

хизанда 1962-йисуз дидедиз хъана. Хуьруьн мектеб акьалтларайла, Яракьлу Къуватрин жергейра кьуллугъна. Ахпа хуьруьн комсомолдин тешкилатдин кьарардалди Хасавюрт шеьгерда авай МВД-дин отделдиз рекъе туна.

Р.Шагъбазова гьина зегьмет члугунатлани, анжах баркала алаз, намуслуздаказ кьвалахна. Ам РФ-дин ва РД-дин МВД-рин жавабар ксарин кьулар алай гуьрметдин грамотайрин, "Честь мундира", "Кьуллугъда кьалурай агалкьунрай" I, II, III дерейжайрин, "1999-йисан вакиайрин иштиракчи", "Кавказда террордиз акси серенжемрин иштиракчи" ва маса шабагърин сагъиб я. Пенсияда аватлани, ам кьвалахдивай яргъа хъанвач: Кьурушрин хуьруьн 2-нумрадин юкьван мектебда ЧОП-да кьаравулвиле кьвалахзава. Ам гьамиша вичин гафунин иеси яз амукъзавай кас я. Пешедиз вафалувал краралди субутнавай Рагъиб Эсетовича вичин рухвайризни чешнелу тербия ганва. Икл, члехи хва Самира, контрактник яз, Крымда кьуллугъна. Алай вахтунда - Кьизляр шеьгерда, гьвечли хва Садира Хасавюртда авай ИВС-да кьвалахзава.

Мукьвара 60 йисан юбилей кьаршиламишнавай Рагъиб Эсетовичаз чна лишанлу и вакиани риклин сидкьидай тебрикзава. Адахъ 100 йисан юбилей кьаршиламишдай чандин мягъкем сагъвал хьун чи мурад я.

Дагъустанвидиз хас тирвал

Райсудин НАБИЕВ

Ватандин Члехи дяведин активный иштиракчи, зегьметдин ветеран, инвалид Мегьамед Фейзуллаевич Гъажиева вичин уьмуьрдин юлдаш Сунахалумахъ галаз 8 велед (6 гада ни кьве руш) члехи авуна - кьелиз туна, чешнелу тербия гана, абуруз дуьзгьун уьмуьр тухуз чирна.

Зулейфатан гада Юсуф РАМАЗАНОВА, члехи буба Мегьамедалай чешне кьачуналди, алай йисан февралдилай инихъ Украинадин чилел военный махсус серенжемдин (СВО) женгера активвилелди иштиракзава. Подполковник, пияда кьушунрин полкунин командир яз, ада виридаз чешне кьалурзава.

Ю.Рамазанов 1983-йисан 22-январдиз Махачкъалада дидедиз хъана. Ина юкьван мектеб акьалтларна, Даггосуниверситетдин математикадин факультетдик эгечна. Вузда хъсандиз кьелна. Анаг куьтягъайдалай гуьгьуьнлиз икьрардин бинедаллаз, жегьил лейтенант Юсуф Назировича вичин кьуллугъ Эрменистанда башламишна. А члавуз Азербайжандинни Эрменистандин сергьятрин патарив гьалар секинзавачир, мукьвал-мукьвал акьунар жезвай. Вакиаяр са гьал секин хъайила, ада Нижний Новгородда ва Москвада кьуллугъ даварна. 2019-йисуз Юсуф Назирович Санкт-Петербургда военно-артиллерийский Михайловский академиядиз гьаьхна. Анаг Яру дипломдалди куьтягъна. Инай ам Кьиблепатан Федеральный округдиз (Новочеркасскдиз) рекъе туна. СВО-да иштиракзавай бажарагьлу командирди вири терефрихъай, дагъустанвидиз хас тирвал, чешне кьалурзава. Хурудал нур гузвай шабагърини гзаф крарикай лугъзува.

Члехи буба Мегьамедан виклгьвилер, рагьметлуда тур насигьатарни вичин рикле хуьзвай Юсуфаз вичин гьар са аскер багъа я. Ада аскерриз чеб женгина тухудайвал, сада-садаз гьар камуна куьмек ийиз чирнава. Аскерри чпин командирдин гьар са келимадихъ, приказдихъ, ян тагана, яб акалзава ва абур тамамарзава. Нетихада абурукай хкатунарни авач. Им риклиз регьим гузвай, шадвал артухарзавай кар я.

Къуй Юсуф хътин кьегалар - Ватандин вилик пак везифайр намуслуздаказ кьилиз акъудзавай Дагъларин уьлкведин ва санлай вири Урусатдин рухваря - дявевар, ивиар экъичунар куьтягъ хъана, сагъ-саламатдиз чпин хизанрин патав ахгакърай!

Студентар - практикада

Рази яни, тахьайтла, - акси?

Самур АЗИМОВ,
ДГУ-дин филфакдин журналистикадин
отделенидин студент

Дагъустанда туризм чкадин агъалийри виридалайни гзаф веревирдзавай месэладиз элкьвенва. Бязибуру гьисабзавайвал, туризмди мугьманри фикир гузвай чкайра - гьульун кьерехда, дагълара, къадим заманайрин

памятникар авай чкайра къайда, михьивал тваз башламишунал гъана. Махачкъала туриствиллин шегьердиз элкьуникай чкадин жемиятди вуч фикирзаватла чирун патал за инсанривай хабарар къуна. Дагъустанда туризмди цуьк акъудуниз куьн гьик килигзава, и кардин хъсан ва члуру терефар гьихьтинбур я? И суалдиз

гъар жуьре жавабар гузва: “Эгер иниз кьезвай инсанар чпиз вуч кьандатлани ийида лагъай фикирдал алачтла, - хъсан”. “Туризм лап хъсан кар я, ада чи республикадиз виликди физ ва и хиле бизнесдал машгъл жедай рекьер ачу хиз куьмек гузва”.

Члуру терефрикай яз, агъалийри туристрин рикл алай чкайра кьиметар хкаж хьун кьейдзава. Туристрин къадар садлагъана гзаф хьун себеп яз яргъл вахтуналди квал

кирида къаз жезвач, - вирида чпин квартираяр багъа кьиметрай суткайралди вугуниз майлзава. Инсанар, дугьриданни, гъахълу я. Бязибуру чпин квалерай экъечиз, мукьва-кьилийрин патарив физва, чпин квартираяр суткайралди туристрин ихтиярда вугузва. Паталай

кирида къаз жезвач, - вирида чпин квартираяр багъа кьиметрай суткайралди вугуниз майлзава.

Инсанар, дугьриданни, гъахълу я. Бязибуру чпин квалерай экъечиз, мукьва-кьилийрин патарив физва, чпин квартираяр суткайралди туристрин ихтиярда вугузва. Паталай

кьезвай ял ядайбурувай еке пулар къачун патал абуру чкадинбурув кирида вугуникай кьил къакъудзава. Санлай къачурла, вири и гьалари амай шейэрин кьиметарни хкаж хьунал гъизва. Мад са суал гана за инсанриз - куь фикирдалди, туристри чеб кьезвай чкадин культура, адетар чирун ва абурал амал авун лазим яни? Асул гьисабдай жегилпри гьисабзавайвал, туристри чпи ял язавай чкадин культурадал са рахунни алачиз амал авун, чеб дьуздаказ тухун лазим я.

“Адетрал амал авун чарасуз я - чкадин агъалийрихъ галаз къал-къиж арадал къвен тийидайвал”. “Дагъустандиз мугьманар кьанда, анжах абуру чеб лайихлу жуьреда тухуз хьайитла”, - кьейдзава инсанри.

Абурун фикирдалди, риклиз хуш тежедай гьаларикай кьил къакъудун ва къве терефдизни къулай шартлар хьун патал чкадин агъалийри къабулнавай адетрал гьик хьайитлани амал авуна кьанда. Дагъустан мугьманперес, чими республика я. Ина паталай кьезвай ксар гъамиша хушдаказ къабулда.

Санлай къачурла, чна хабарар къурбурун чехи паюни республикада туриствиллин бизнес виликди фин хъсан кар яз гьисабзава. 10 процент ксари чпиз и месэлади саклани таъсир тийизвайди кьейдна. Бязибуру чеб акси туш, амма адетрал амал авуна кьандавайдини риклелай ракъурна кьандач лагъана. Анжах 4 процентдиз республика туриствиллин макандиз элкьун хуш туш.

Тебиат - гъа им я уьмуьр

Камилла МЕГЪТИХАНОВА,
ДГУ-дин филфакдин журналистикадин
отделенидин студентка

Тебиатдихъ гелкъуьн вучиз гзаф важиблу я? Зун адетдин инсанар тебиатдихъ гелкъуьн, кьилди къачуртла, зирзбил куьчейриз гадар тавун вучиз важиблу ятла, гъадакай рахада.

Исятда гад я, инсанар куьчейра гзаф вахт акъудиз, сейр ийиз алахъзава, гьуьлел, паркариз физва. Гьелбетда, абуру яд, къапара авай тлуьнар, ламу чарар ва маса шейэр мукьвал-мукьвал маса къачузва, ишлемишзава. Нетижда амуькзавай зирзбил какатай чкайрал ваь, махсус къапариз гадарун лазим тирди гзафбуру къатлузвач.

Зирзбил какатайвал гада-руналди куьне неинки а чкадин абур члуьрзава, гъакни патарив гвай тарариз, векьериз зиянарни гузва.

Зирзбил канализацияда аклизва, гьуьлериз, вивериз физва, чуьллериз акъатзава. Пахлаханар, нуьклер ва гъевчи гъайванар, тлуьнихъ ва цихъ муьгътеж яз, путулкайриз гъахъун, нетижда, ана аклана, яваш-яваш гишила кьин мумкин я.

Инсандиз вичизни зирзбилди зарар гуда. Недаь шейэрин ктлизвай амуькяяр микробрин чешмеяр я. Рапар, шуьшейри инсандал хирер хьунал гъида. Инал зун ацукъай куьсруьдал са ни ятлани гадарнавай къацлай чарчи партапар чиркинарун мумкин тирвилкай рахазвач.

Гзаф къадар инсанриз и месэла хциди яз акун тавуни зак пашманвал кутазва. Инсанар зирзбил садрани квахъ тийидайдан гъавурда гъатзавач. Иллаки - эгер ам вичиз талуьк чкадал алачтла. Ада чилин кланик квай ва хьун патал ишлемишзавай ятар чиркинарда, зегьерлу рукадиз элкьвена, емишар ва майваяр агъуламишда. Амуькяяр кутлуьнин нетижда гъар жуьредин зегьерлу газар арадал кьезва. Абуру лагъайтла, гъава чиркинарзава. Ихътин мисалар мад ва мад гъиз жедда.

Чавай ийиз жезвай ва авуниз мажбур тир крарикай виридалайни гъевчибуру - им зирзбил талуьк тир къапуниз гадарун, куьчейри михьивал хуьнал гуьзчивал авун, зирзбил кьилди-кьилди жуьрейриз пайиз алахъун ва пластикдин пакетрикай кьил къакъудун - маса чантаяр ишлемишун, гъаятра авай тарариз яд гун ва цийибур цун я. Вири и куьлуьшуьлуь крари чи уьмуьрда чле-хи дегишвилер тун ва тебиат хуьн мумкин я.

Къени герек я, пакани

Инсанриз информация гъамиша герек я. Журналистика неинки дьуз малуматар агакьардай къайда, гъакни вичин жуьредин муаллим я лагъайтлани жедда. СМИ-риз къуд лагъай гьукум гъавайда лагъанвач эхир. Журналистар чпин аудиториядив талуьк тир фикир агакьариз алахъзава ва гъа идалди инсанар дуьньядиз килигзавай тегьердиз таъсирзава.

Инсанриз кьелиз итижлу тахъунин тахсир вуч я? Зи фикирдалди, виликрай инсанри ихтибарзавай, чпихъ инанмиш тир бязи СМИ-ри гъакьидихъ гузвай, гъакьикьиди тушир малуматар чапзава. Ихътин кардиз рехъ гузвай СМИ-яр инсанриз кьелиз ашкъи амуькдани? Са рахунни алачиз - ваь. Абуру чпин авторитет кьачерик вегъезва. Амма гъахълу делилар чапдани, тапанбур лагъай суалдиз жаваб гъар са журналистди вичи гузва эхир.

Гьелбетда, ихътин дуьшуьшар себеп яз халисан журналистикадикай кьил къакъудун дьуз туш. Четин девирда ам мичл алудзавай экуьнин нур я.

Намуслу журналистар - гъакьикьиди делилар агакьарзавайбуру, жемиятдин жуьребажуьре месэлайрай кьил акъудиз куьмек гузвайбуру я. Гъа ихътин пешекарар себеп яз, чаз дуьньядин экономикадин базарда, международный алакьайра, илимда, культурада, образованидин хиле вучтин гьалар аватла чир жезва.

Инал аз къейд ийиз кьандава хьи, журналист, инсанриз гъахълу гъакьикьат агакьарун патал, гзаф акьуллу, дерин чирвилер авай пешекар хьун лазим я.

Зун журналистика збеди, гъамиша герек пеше яз хьунал клусни шаклу туш. Вучиз лагъайтла, инсанри дуьньяда жезвай крариз

ийизвай итиж садрани тимил жедач, ам йи-къалай-къуз гена артух жезва.

Чун яшаммиш жезвай общество гьикьван вилик фенватла, гъакьван гзаф крариз итиж ийизва инсанри. Гъар юкъуз майдандиз цийи-цийи шейэр, хилер акъатзава. Журналистди лагъайтла, абурукай хабар гун, гъавурда тун лазим я. Фикир гузвай ксарин къадар гьикьван гзаф хьайитла, гъакьван еке лазимвал, игъти-яж арадал кьезва пешекар журналистдин.

Журналистика галачиз садазни масадан ван кьведач. Инсандин зигиндив агакьарун - инге гъа им я и кваллахдин макьсад - инсанрин риклера гьиссер арадал гъун, абурун руьгьдик цай кутун.

Зун рикивай инанмиш я хьи, журналистика чаз къенин юкъуз ва гележег патал иллаки герек я. Инсанар дегишариз, абуруз умудар гуз жедай пеше. Кьилинди намуслуди хьун я.

Икьван чкадал текъведайвал...

Майдин эхирра, адет яз, государстводин нетижаяр къадай аттестациядин асул пай башламиш жезва. И вацрал чпи чпин чандиз къаст авун себеп яз жезвай кьиникьрин 20 процент гьалтзава. Бязи жаванривай диде-бубадин патай, гъакни чирвилер къачунин нетижда жезвай басрухдиз дурум гуз жезвач. Гъа са вахтунда чехибурувай мусибатдин и кам къачуз гъазур хъанвай аялдин гьу-гьулар дегиш хъанвайди виликамаз къатлуз жезвач.

И мукьвара Дагъустанда 13 йис хъанвай жаванди ОГЭ-дин нетижаяр чир хъайидалай къулуьхъ вичи-вичиз къаст авуна. Гъайиф хьи, чи уьлкведа мектебра кьелзавай аялри имтигъандилай къулуьхъ чпи чеб рекъизвай им сад лагъай дуьшуьш туш. И карди кьетлен кьурху кутазва. Ша чун месэладин диб гьина аватла кьил акъудиз алахъин.

Чавай, гьелбетда, вири себеп образованийдин системадихъ галаз алакьалу ийиз ва ЕГЭ-ярни ОГЭ-яр туькьурайбурук тахсирар кутаз жедда. Амма гъакл яни гъакьикьатда? Белки, себепар имтигъанра ваь, абур къабулзавай тегьерда аватла? Вуч себеп яз арадал кьезва и кичл? Им дуьньядин эхир хъан

ва лагъай члал туш хьи. Имтигъан мад сеферда вахуз жезва къван. Белки, диде-бубайриз веледди хизандин намусл тухумдин вилик “беябур авуникай” кичезватла? Зи фикирдалди, четин месэла гъа им я. Гзаф диде-бубайри чпин аялрин рикле вуч аватла квазни къазвач, абуруз чпин хизандикай мукьва-кьилийрин фикир важиблу я. Авторитет хвена кьандава эхир.

Ихътин нетижайрал зун гъавайда атанвач. Пешекарри кьейдзавайвал, мектебра кьелзавай аялри чпин чандиз къаст авунай тахсир гъам муаллимрик, гъамни аялрин гьиссериз екез басрух гузвай диде-бубайрик ква. Идахъ галаз алакьалу яз, аялар патал имтигъан гзаф вахтара “кьиникьин” месэладиз элкьезва: экзамен вахуз хъана - яшаммиш жедай ихтияр ава, вахуз хъанач - авач. Икл жеч эхир!..

Вучиз чи жемиятда психологар лазим я лагъай фикир къабулдиз киче я? Вични месэла аялриз талуьк тир вахтара. Гьелбетда, “советрин девирдин лагъимвал авай” диде-бубайриз и гьал кваз такьуна тун, “вилер алахънава” лугьун, гъам бедендиз, гъамни психикадиз гуж гун аялдиз куьмек гунилай,

психологдин мумкинвилер ишлемишунилай кьезил я.

Зи фикирдалди, Россиядин мектебра, са рахунни алачиз, психологар бес жезвач. Абуру гзаф герек я. Идалайни гъейри, муаллимар, директорарни психологиядин жигъетдай гъазурун важиблу я.

Виридаз чизва - аялрин кьиметри абурун кваллахдин нетижалувал къалурзава. Гъаниз килигна, абур и жигъетдай виниз тир дережа хуьз алахъзава. Амма абур аялдин уьмуьрдилай важиблу хьун мумкин туш.

Зи фикирдалди, аялриз кичеяр гана ваь (и рекьелди чирвилерин дережа хкажиз хьун мумкин туш), ЕГЭ хъсан кьиметралди вахуз тахъайтла, гьихътин нетижайрив агакьдатла, гъадакай секиндаказ рахана кьанда. Имтигъан вахуз тахъайтла, хьагъиз жедай рекьер гзаф ава. Кьилинди аялдиз вич вичиз “агалдай” мумкинвал тагун я.

Уьмуьрдин и имтигъандай экъечинавай кас яз завай инанмишвилелди лугьуз жедда: ЕГЭ-дилай къулуьхъни уьмуьр давам жезва. И залав вахтунда иллаки еке роль мукьвабуру, багъри ксари гуьгьуьл къачуни, куьмек гуни кьугъвазва.

Зи рикI алай члехи буба

Замина ЭСЕДУЛАЕВА,
ДГУ-дин филфакдин РДО-дин студентка

Гьар са инсандин уьмуьрда виридалайни гзаф рикI алай кас ава. Зи уьмуьрда ахтинди зи члехи буба тир. Заз ам гзаф кландай.

Иминулагь Абдурагьимович АГЪАХАНОВ Вини СтIалрин хуьре 1937-йисуз лежбердин хизанда дидедиз хьана. Сифте хуьре клелна, ахпа Кьасумхуьруьн мектеб акьалтIарна. Гьвечи чIавалай клелунрал адан рикI гзаф алай. Ам Ростов шегьердиз фена, ана РГУ-дин физикадинни математикадин факультетдик экечIна. Пад-кьерех такунвай жегьил гада яз, сифте вахтара адаз лап четин хьана.

Ахпа са шумуд йисуз Азов, Батайск шегьерра мектебра тарсар гана. Члехи бубади Къаякентдани, КIварчагьани кIвалахна. Гуьгьуьнлай адакай хайи хуьре муаллим хьана. Са кьадар вахтунда физикадин ва математикадин тарсар гана, гзаф йисара мектебда завучвиле кIвалахна. КIвалахал адан гзаф рикI алай. Ам зи дидедин патай члехи буба я. Гьар чун мугьмандиз фейила, ада чаз жуьреба-жуьре кьисаяр, мисалар, мискIалар ахъайдай. РикI алаз бубади вичин студент вахтарыкай, акур четинвилерикай суьгьбетардай. КIелунрал рикI алайвилей, адаз санбар ктабар авай. Гьар сеферда ада вичин ктабрикай чазни багьишдай. Бубади чаз гьамиша чирвилер гудай, хьсан меслятар кьалурдай.

Адаз неинки аялрин, гьакIни муаллимрин, хуьруьнвийрин патайни гзаф гьуьрмет авай. КIвалахай йисара адаз республикадин, райондин дережайрин гьуьрметлу грамотаяр ва тарифдин чар гзаф ганай.

Буба кьакьан буйдин, гьаркьуь кьуьнер авай, гьамиша чин ачух, шадвал кландай кас тир. Иминулагь бубадин кIвалин кIвалахрални рикI алай. Ада багьда веькер, пер ядай, емишар кIватIдай. Вичин багьдихъ ам лап гьевеслудаказ гелкьведай. Гьелбетда, чунни куьмекар гуз фидай. Хьайи емишар бубади вичин аялриз ва хтулриз гудай.

Заз чидайвал, гьар са касдин уьмуьрда бубади еке чка кьазва. Герек чкадал бубади куьмек гуда, дуьз рехъ кьалурда. Гьвечи чIавалай бубадин суьгьбетрихъ яб акализ члехи хьайи за муаллимдин рехъ хьяна. Заз зи буба хьтин акьуллу, камаллу муаллим жез кланзава. Гьайиф хьи, ам кье чакъ галамач, амма гьамиша чи рикIера амукьда.

Школьникрин гад

Хазран КЬАСУМОВ

Гад неинки хуьрерин ва карханаирин зегьметчир, гьакIни школьникар патални кьетIен вахт я. ГьикI лагьайтIа, школайра гатун каникулар башламиш хьанва. Аялри чпин азад вахт менфятлудаказ, са квел ятIани машгьул яз кечирмишунихъ еке метлеб ава. И жигьетдай школьникар патал гатун лагеррин роль екеди я.

Эхиримжи 10-12 йисан кьене сифте яз СтIал Сулейманан районда школьникар патал гатун лагерь ачухнава. Вични республикада чешнелубурукай сад тир Цмуррин инновациядин школадин мулкунал.

кьил Раида Алибегова, лагерда ял язавай кьве аялдин члехи диде Хазира Исмаилова рахана.

Гьар садан рахунрилай гуьгьуьниз Цмуррин школадин аялри кьуьлер авуна, манияр лагьана. Мярекатдилай гуьгьуьниз за 3.Развановадиз са шумуд суал гана.

■ Заира Румиковна, лагерда шумуд аял ава, абур гьи школайрай я?

- Лагерда 9 школадай тир 100 аял ава. Абур ана 21 юкьуз жеда. Лагерь йикьанди я: ина аялар пакаман сятдин 8-далай йикьан 3-далди жеда. Аялар яшариз килигна 4 отряддиз пайнава. Гьар са отряддихъ вичин тIвар ава. Абурухъ галаз чирвилер гунир, спортдал ва менфятлу маса крарал машгьул хьунин кIвалах 8 пешекарди, гьар са отрядда са вожатыйди ва са тербиячиди тухузва. Лагердиз аялар гьиз-хутахунин кIвалах тешкилнава. Аялриз йикьа кьве сеферда тIуьнар гузва - пакамахъ ва нисинихъ.

■ Аялриз алава чирвилер кьачудай, машгьул жедай гьихьтин шартIар ава?

- Квезни аквазва хьи, школадихъ галай майдан, гьаят гьегеншиди, хьсандиз дуьзмишнавайди я. Чахъ хьсан пищеблок ава, школадихъ са шумуд мастерской гала. Аялрин ихтиярда компьютерин класс, "Архиме-

Цмурдал "Ракьинин дере" лагерь

Цмурдал лагерь ачухуниз талуькарнавай шадвилдин мярекат кьиле фена. Ам кьиле райондин кьил Саид Темирханов аваз генералринни алимрин хуьруьз атанвай багьа мугьманар тебрик авуналди, Цмуррин школадин муаллим, "Ракьинин дере" ("Солнечный берег") лагердин начальник Заира Развановади ачухна.

Сифте гаф Саид Темирханова лагьана. Ада лагерь ачухунин карда куьмек гунай Дагьустан Республикадин образованидин ва илимдин министрстводиз, меценат Марат Шайдаеваз чухсагьул лагьана, лагеррин менфятлувал кьейдна.

Райондин образованидин управленидин начальник Гуьсейин Шихбабаева тебрикдин келимаяр лугьунихъ галаз кьейд авурвал, алай йисан каникулрин вахтунда райондин руководстводихъ 3 школада лагерар ачухдай фикир авай. Амма федеральный ва республикадин гуьзчивалдай кьурулушрин патай авай истемешунар ва кьадагьаяр себеб яз, лагерь анжах са школада ачухдай мумкинвал хьана. Мукьвал тир гележегда гатун лагер райондин типовой вири мектебра ачухда.

Мярекатдал тебрикдин келимаяр райадминистрациядин кьилин 1-заместитель Лацис Оружев, школадин директор Сергей Ежов, Цмуррин хуьруьн администрациядин

дан парк", библиотека, мини-футболдин, варкаутдин, аялрин майданар, "Канатдин парк"... ава.

Мадни, махсус пландин бинедаллаз лагерда аялрихъ галаз гьар жуьредин мярекатар, гуьруьшар, экскурсияр, викторинаяр, спортдин акьажунар тухузва.

■ Чна ина мад са кардиз дикьет гана: Цмуррин хуьр, инин дере гуьзел, гуьрчег я, гьава - михьи. Абурукай куьне кIвалахда менфят кьачузвани?

- Гьакьикьатдани, гьам Цмуррин хуьр, гьамни дере неинки СтIал Сулейманан районда, гьакIни Кьиблепатан Дагьустанда гуьзел ерийрикай сад я. Кьуд пад дагьлар, тамар, кламар, булахар. Цмуррин кьве патакъай Мехкергьрин, Рычал вацIар авахъзава. Чи лагердай вири абур капун юкьвал алайбур хьиз аквазва. Абурал аялри гьейранвалзава. Цмурдердин михьин гьава аялриз менфятлу я. Хуьре ва адан мулкунал Гьалибевлин музей, Алибег Фатахов яшамаш хьайи кIвал, памятникар, кIелунинни спортдин центр, тебиатдин гуьзел чкаярни ава. Лагерда авай аялар чна анрихъ галазни танишарзава...

Саид Темирханов ва адахъ галай жавабдар ксар Цмуррин хуьруьн "Ракьинин дере" лагерда авай шартIариллай, кIвалах тешкилнавай гьалдиллай рази яз амукьна.

Интернет - чи вири?

Камилла МЕГЬТИХАНОВА

Исятда гьар са касдихъ вичин телефон ава, адавай ам гьар са шейникай делилар жагьидай зурба интернетдив агакьариз жезва. Яраб а интернетда авачир затI аватIа?! Ана вири ава: гьи уьлкведин кьачуртIани, тарихдилай башламишна, куьгьне "Жигули" гьикI цийи хьийидатIа, гьадакай чирвилерал агакьдалди.

Хиве кьан, зани интернетда гзаф вахт акьудзава. ГьикI лагьайтIа, ада неинки машгьуларзава, гьакIни цийи ва итижлу са вуч ятIани чирдай мумкинвал гузва. Гьаниз килигна, азад вахт за гьана акьудзава.

Гьа са вахтунда заз маса инсанри, иллаки жегьилри, чпин азад вахт гьикI серфзаватIа ва интернетди абурун уьмуьрда гьикьван чка кьазватIа чириз клан хьана.

АМИНА, 19 йис:

- За телефонда сейр ийиз акьудзавай юкьван кьадар вахт гьамиша сад хьтинди туш, амма йикьа 5,5 сятинилай тIимил ам садрани жезвач. И карди зи гуьгьуьлар чIурзава, гьелбетда. Зун и вахт тIимилариз датIана алахъзава, амма алахъзава. Са патакъай килигайла, им мумкин кар туширди хьизни аквазва, гьикI лагьайтIа, чи виридалайни важиблу алакьаяр, пул ва гьатта документарни телефонда ава.

Виридалайни гзаф вахт за социальный сетра авай хабарар гьилелай авуниз серфзава. "Инстаграмдин" ва "Тиктокдин" (Россияда кьадагьа авуна) кIвалах акьазардалдини, за анриз гзаф итиж ийизвачир. Абурулай гуьгьуьниз амайдан анжах "ВКонтакте" я. И чка са акьван хатасузди туштIани, анай гзаф бажарагьулу авторар: писателар, композиторар, музыкантар, дизайнерар, жуьреба-жуьре сеняктарар, шейэр маса гузвайбур жагьу-

риз жезва. "ВКонтакте" сетдилай гьейри, за гзаф фикир электронный ктабриз, гьакIни фильмайриз килигуниз гузва.

ШУМАЙСАТ, 20 йис:

- Интернет зи уьмуьрдин пай туш, амма ам галачизни кьиле физвач. Азад вахт за асул гьисабдай соцсетра ацукьна ваь, дустарихъ галаз сейр ийиз, я тахъайтIа, чи тарсар патал лазим шейэр клелиз акьудзава. Тарсар себеб яз, зун интернетда яргьалди "ацукьуниз" мажбур жезва: ана лазим тир гзаф делилар, ктабар ава. Чаз муаллимрини гзаф вахтара тапшуругьар интернетдай гузва, ана чи кIелуниз талуьк шейэр гзаф ава. Алай вахтунда интернет галачиз сакIани кьиле фидач.

ДИЛЯРА, 21 йис:

- Зун мукьвал-мукьвал Ютубда авай видеороликриз килигзава. Бязи вахтара хуьруьн кьведай куьруь шейэриз, бязи вахтара илимдин рекьай фильмайриз, программированидай, шикилар чIугунай тарсариз килигда. Жуван кIвалах, гьакIни важиблу вири делилар ана хьун себеб яз, за интернетда гзаф вахт акьудзава.

МАЛИКА, 20-йис:

- Жуван азад вахтунин члехи пай зун ктабар клелиз акьудиз алахъзава. Амма, санлай кьачурла, ачухдиз лугьуда: интернет галачиз завай сакIани кьил акьудиз жедач. Мукьвал-мукьвал за анай жуьреба-жуьре тIуьнрин рецептар, итижлу ктабрин сиягьар, и ва я маса фильмайриз талуьк веревирдер жагьурзава ва, гьелбетда, дустарихъ галаз Ватцапда рафтарвалзава - вири и крариз гзаф вахт акьатзава.

ЗУЬГЬРЕ, 25 йис:

- КIвалахдилай гуьгьуьниз интернетда "ацукьунал" зи рикI ала. Гзаф вахтара зун кацер ва я маса гьайванар кьалурзавай видеоириз килигзава. Абуру зи юргьунвал алудзава, гуьгьуьлар ачухарзава.

Цийикла туьклубр хьийида

Дагъустандин Кьил Сергей Меликова Меьгарамдхуьруьн районда совещание кьиле тухвана, хабар гузва региондин пресс-кьуллугдин руководителди. Ана гьакни гьукуматдин вице-премьер Ризван Гьазимеьгамедова, Дагъустандин таможнядин начальник Сергей Троцкоди, федеральный кьуллугдин ва тешкилатрин векилри иштиракна.

Совещанидал вилик эцигнавай асул месэла Россиядин Федерациядин госу-дарстводин сергьятдилай автомашин-ра аваз ахьайдай "Ярагь-Къазмаяр" пунктунин кваллах кьайдада тунихъ галаз алакьалуди тир. Кьилди кьачуртла, совещанидин иштиракчийри таможнядин пункт цийикла туьклубр хьувунин проект кьилиз акъудзавай теьгер ахтармишна. Кьейд ийин, и кваллах РФ-дин "Транс-портдин кьурулуш еримлу авун" гос-программадин сергьятра аваз кьиле тухузва.

"Ярагь-Къазмаяр" МАПП цийикла туьклубр хьувунин кваллахар технологиядин жигьетдай кьве паюниз пайнава ва ина таможнядилай ахьаюннин кардик квай кьайда хвенва - кьенин ийкьан деллралди сергьятдилай суткада 500 автомашин (гьам пар члугвадай, гьамни пассажирар тухудай) ахьайзава.

Кваллахар алай йисан эхирдалди кьилиз акъудун пландик кутунва. Ида-

лай кьулухъ, проектдал асаслу яз, таможнядин пунктунилай суткада 1400 автомашин ва 4000 кас ахьайдай мумкинвал жеда.

Кьейд авурвал, логистикадин маршруттар ва метягь гьун-тухун патал арадал гьанвай рекьер цийикла туьклубр хьувунихъ галаз алакьалу яз, Россиядин рагьаклидай патан регионрай маса уьлквейриз Дагъустан Республикадин мулкунилай транзит яз тухузвай парарин кьадар садлагьана гзаф хьанва. И карди "Ярагь-Къазмаяр" МАПП-дал гьалтзавай парни са кьадар артухарнава.

Идахъ галаз алакьалу яз сергьятдилай элячидай "Тагьирхуьруьн-Къазмаяр" пунктунин куьмеькдалди пар тухунин кваллах тади гьалда тешкилнава - аниз Тагьирхуьруьн-Къазмайрин хуьруьн кьенез гьахъ тавуна фидайвал, рекьин участок ишлемишиз вахканва.

Кьабулнавай серенжемри "Ярагь-Къазмаяр" ПП-да сергьятдилай элячид-

завай транспортдин такьатар яргал вахтуналди кватл хьунин вилик пад кьадай мумкинвал гана ва гьалар хьсан паттахъ дегишарна.

Веревердерин нетижада совещанидин иштиракчийри Россиядинни Азербайжандин госуьдарстводин сергьят еримлу авунихъ галаз алакьалу вири месэлаяр санал гьалунин гьакьиндай икьрар хьана.

Гад - 2022

Гьар са гектардай - 20 центнер

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Гад. Ахцегь райондин майишатар магьсулрин беьгер кватл хьувуниз гьазур жезва. Дугьри я, цийибур авач, куьгьне комбайнир, пресс-подборщикар, хуьруьн майишатдин герек маса техника, ремонтна, саки кьайдадиз хканва. Авачирди паталай желбун патал кьилдин ксарихъ-механизаторрихъ галаз икьрарар кутунзава.

Зулун магьсулар цадай чилер ина асул гьисабдай Меьгарамдхуьруьн райондин Чархикламуьн участкада ава. Шаз

зулуз Хуьруьгрин (председатель - Девришбеьгов Девришбеьг), Луткунрин (председатель - Сулейманов Рамиз) ва Луткунрин "Самурви" СПК-ди (председатель - Кьадимов Демир) ана цик квачир 550 гектардин майданра (районда вири 2 100 гектар цадай никлер ава) зулун тумар цана. Герек вахтунда марфар кьункиди ва магьсулдаррин гьакьисагь зегьметдин нетижада, Аллагьдиз шукур, гьар са гектардай 20 центнер ерилу беьгер гуьзетзава (шаз 17-18 центнер хьана). Магьсулдарар гад кватл хьувунин гьилевай вацран эхирда эгечид.

Алафар гьазурзава

Алай вахт алафар гьазуруниз кутугай азгарди я. И кар чиз, райондин реьберрин ва УСХ-дин пешекаррин гуьзчивилик кваз кваллахдив тешкиллувилелди эгечнава. Районда 8220 кьил кьарамаларини 14 агьзурдалай виниз куьлуь карч алай гьайванри кьулай ва таьмин кьуьд акъудун патал общественный ва хуси майишатрин вилик ци санлай 26 агьзур тонн веьги алафар (веькьери самар) кватлунин жавабдар везифа акьвазнава. Райондин УСХ-дин пешекаррин гафарай, гьелелиг 5 агьзур тонндайлу артух алафар кватлнава. Иллаки хьсан нетижаяр ЛПХ-рин маргьухьанри кьалурзава.

- Четинвилер бес кьадарда пресс-подборщикар тахьунихъ галаз алакьалу я. Гьеле хабар гайивал, алай вахтунда хуси майишатриз, кьезил шартларди хуьруьн майишатдин гьевечи техника маса кьачуна, ишлемишдай хьсан мумкинвал ава. Ида лежберрин зегьмет кьезиларунихъ галаз санал гьакл вахтни, пулни кьенятзава. Маса кьачузвай техникадин 50 % пул гьукуматди гузва. Гьелелиг и хьсан мумкинвилекай районда вучиз ятлани анжах 25 касди менфят кьачуна, - луьгуьза райондин УСХ-дин начальникдин заместитель Адилхан Агьмедова.

Гьажн КЪАЗИЕВ

КЪУРУШАР Хасавюртдин дуьзенлухриз куьч хьайидалай инихъ 70 йис жезва. Гьелбетда, Европада виридалайни кьакьан хуьрий чими арандиз эвчйна, яшамеш хьун са акьван кьулай шартларикай тушир. Ятлани зегьметчи жемьятди вири азиятриз дурум гана, вилекай СССР-да твар машгьур хьайи колхоз-майишат арадал гьана. Гьа зегьметкешар себеб яз, шегьердиз ухшар Цийи Кьуруш арадал гьана. Гьелбетда, и агалкьунар зегьметкешрин кьиле Социализмдин Зегьметдин Игит Кьулиев Сейфедин Рамазанович аваз хьанай. Абурун тварар чи рикелай алатдач.

Абурун уьмуьрдин рекьер

Хуьр цийи чкадал куьчарун, виш агьзурдав агакьна хьб, мал, балкларин рамагар кьачи-кьачи чкадив агакьарун реьгьят крарикай тушир. Зун гьа йисара чпин баркаллу пай кутур, гьахьтин азиятриз дурум гайи агьсаьгалрин суракьда хьана, гьа ик зун чпин яшар 90-дав агакьнавай **УСМАНОВ ЮСУФ** бубадални **ТЕЙМУРОВ Кьияседин** бубадал туьш хьана. Абуьр кьведни кваллин вилик квай куьсруьдал ацукьнавай. За жуван мурад вуч ятла лагьайла, Юсуф бубади жаваб гана: "Чан муаллим, ибуьр и куьчедал жедай ихтилатар туш, ша чна са истикан чай хьваз-хьваз, рикел хкида".

Ик зун адаз мугьман хьана.

Юсуф буба, ви рикел хьсандиз алама жеди а йисар, а зегьметар. Алатай вахтариз вил хьивегьайла, куьн гьихьтин фикрдал кьезва? - хабар кьуна за.

- Зунни Кьияседин стха гьа аял вахтарилай кьенин ийкьалди санал ала, чаз кьведазни гьа сад хьтин крар, азиятар акунна. Гьакьван чна элкьвена кьекьвей рекьер рикел хкайтлани, гьикьван чна четинвилер эхнатлани, чун гьич са клусни пашман туш, гена шад я. Эгер чаз абуьр акуначиртла, чна чи фейи уьмуьрдал дамахдачир. Чаз а крари зегьмет, инсанвал, хатур-гуьрмет вуч ятла чирна. Гьавилляй кьенин юькуьзни чун ик клубна я.

Хуьр иниз куьч жедайла, квел четинвилер гьалтнани?

- Иниз куьч жедалди за Куьрдемирда чаз ганвай чилерал алай маларин фермадал, Юсуф стхадни гьа чи Ф.Энгельсан тварунихъ галай колхозда рамаган яз кваллахзавай, - эгечна суьгьбетдив Кьияседин буба. - 1950-йисан сентябрдиз, хизанар хуьре туна, чун Бабаюрт райондин Шава луьгудай чкадиз кьведдай меслят хьана. Чун чи колхоздин хипер, малар, балклар гваз рекье твадай меслятдал атана. А рекьера гьалтай четинвилер Юсуф стхадин рикел хьсандиз алама, ам гьамиша залай зирекни тир, дирибашни.

- Дугьриданни, чун иниз сифте сеферда рекье гьатдайла, я чаз, я чахъ галай чубанариз, малдарриз садазни фин лазим тир реьх чизвайди тушир, - лагьана Юсуф бубади. - Чун сифте вири, Ахцегьрин мулкарилай яна, Кьурагь галай паттахъ рекье гьатна. Ашарин

хуьрелай чи реьх сифте Леваша район галай паттахъ, анай яхулар яшамеш жезвай Кьули райондин сергьятрин агакьна.

Мензил атлуз, яргал рекьиз фирдавай чи суьрсетни куьтягь жезвай. Ам чна жезмай кьван кьенятна, вири крариз давам гана. Чал алай парталар вири кьеженвай. Эхирни са дагь квай чкадал цай авуна, парталар кьурруна, мад рекье гьат хьувуна. Гьа ик чун са кьад ийкьалай Бабаюртдиз акьатна.

Ина кьуьд акъудун патал кьамишрикай хипериз, малариз чкаяр туьклубрна. Чубанар яшамеш хьун патал чиликай кьазмаяр атлана. Сифте кьуьд акъудна. 1951-йисан гатфариз чун гьа атайвал мад Кьурушдал хьфена. Амма 1952-йисуз чун мад элкьвена, гила хиза-

нарни галаз, Бабаюртдиз хтана. Гила хипер Астрахандин чилерилай ганвай чкадиз хьфена, маларни балклар Шавада амукьна. Гьа ик чун колхоздин хьб-мал хуьз, кьуд йисуз гьа кьумлуьхда амукьна. Эгер кьилел атай вири вакьайрикай ихтилат авуртла, чун пакамалди инал аламукьда, - зарафатдалди куьтягна вичин суьгьбет Юсуф бубади.

1954-йисуз гьа Шавадай и кьве дуьстунини армиядин жергейриз эвер гана. Анай чухсагуьлдин чарар гваз хтана, абуьр кьенин юькуьзни хуьзма.

1957-йисуз Усманов Юсуфни Теймуров Кьияседин армиядин жергейрай Цийи Кьурушдал хтана. Хуьр чир жедайвал амачир, еке са гуьрчег хуьр хьанвай. Сад хьтин кваллер эцигнавай гьукуматди. Майишатдин гьар са хиле кваллахар кьизгьин тир. Са шумуд ферма хьанвай. А йисара колхозда гьеле техника авачир, вири кваллахар арабайралди ийизвай. Кьве дуьстуникай арабачияр хьана. Са йисалай Теймуров Кьияседин Хасавюртда авай механизаторар гьазурдай са йисан курсариз рекье туна. Анаг куьтягна, хуьре тракторист хьана, гатуз чуьлда, хуьтлуьзни фермадал зегьмет члугуна. Усманов Юсуфа Арабов Семидан бригадада гектарник яз зегьмет члугуна, планар кьвед-пуд сефеда артухни алаз ацлурдай.

Усманов Юсуф бубадини Теймуров Кьияседин бубади хайи майишатда вири кваллахарикай "дадмишна". Садрани абуьр и кваллах четинди я, чиркинди я лагьанач, чпел тапшуьрмишай гьар са кар гьакьисагьвилелди кьилиз акъудна. Са гафуналди, абуьр уьмуьрдин укьлуь-цуру вири дадмишна, зарбачияр хьана. Абуьр кьведни "Зегьметдин ветеран", "Гьакьисагь зегьметдай", Чехи Гьалибвилин медалрин, "Акьажурна зарбачи" значокрин, цудралди грамотайрин, пулдин премийрин, ял ядай путевкайрин, маса шабагьрин сагибар я. Саки 10 йис я абуьр уьлкведин меркездай Гьалибвилиногь тебрикзавай чарар жквез.

Юсуф ва Кьияседин бубаяр хьтин хайи майишатдихъ, хуьруьхъ рикл кузвай халисан ватанпересарни зегьметчи зарбачияр хьайивилляй Кьурушрин хуьруьн твар гзаф чкайриз машгьур хьана. Аферин ихьтин рухвайризи!

Хци месэла веревирдна

Регина СЕМЕДОВА

И йикъара Махачкъалада, “Россия - зи тарих” тарихдин паркун, Республикдин хизандин сагъламвал хуьнин ва репродукциядин центради (РЦОЗСИР) ЭКО-динни репродукциядин центрадин, Россиядин инсандин репродукциядин Ассоциациядин (РАРЧ) ва Дагъустандин здравоохраненидин министерстводин куьмекни галаз тешкилнавай Кеферпатан Кавказдин илимдинни тежрибадин VI конференциядин (тема: “Бесплодный брак. От амбулаторного звена до ВРТ”, ВРТ-вспомогательные репродуктивные технологии) кваллахда неинки Дагъустандин, гъакни уьлкведин жуьреба-жуьре пиперай, гъа гъисабдай яз Москвадай, Санкт-Петербургдай, Самарадай, Уфадай, Новосибирскдай, Магнитогорскдай, Ивановодай, Челябинскдай ва Дагъустандай тир саки 350-дав агакна пешекарри иштиракна. Абурун арада РД-дин здравоохраненидин министр Татьяна Беляева, РАРЧ-дин президент, профессор, медицинадин илимдин доктор Владислав Корсаков, акушер-гинеколог, профессор, Д.О.Оттан тиварунихъ галай акушерстводин, гинекологиядин ва репродукциядин НИИ-дин директор Игорь Коган, медицинадин илимдин докторар, профессорар тир Оксана Шурыгина, Игорь Корнеев, Алла Калугина, Мария Ярмолинская, Эмма Вартачан, Сафар Гъамидов ва гзаф масабур авай.

Конференция ачухай Т.Беляевади и серенжемдин важибувал кьейдна: аялар тежезвай хизанриз талуьк месэла алай вахтундани хциди яз ама - регионда агъалийрин репродукциядиз артух фикир гузватлани, аялар тежезвай хизанар Дагъустанда 20 агъзурдалай виниз ава, хазвай аялрин кьадарни тимил жезва.

- Дагъустандин агъалийри куьмекдай вири жуьредин кьайдайрикай, гъакни ОМС-дин гъисабдай яз ЭКО-дикайни (экстракорпоральное оплодотворение) менфят кьачудай мумкинвал ава. Чи духтурри четин дуьшуйрихъ галазни кваллахзава. Амма медицина санал акъвазнавач, гъавилей чунни аямдихъ галаз кам-камуна аваз фин герек я. Къенин конференциядин макъсад репродукциядин эхиримжи агалкунрикай - цийи кьайдайрикай рахун, абур чирун, абурукай, гъакни кваллах-

дин рекъай дустарин тежрибадикай менфят кьачуналди, гъар са хизанда бицекдин хъвердин ван жедайвал авун я, - кьейдна министрди.

Конференциядал веревирд авур килин темарик “Чиру жуьредин эндометриоз авайла, ВРТ”, “Къвед лагъай сеферда ВРТ тикрарун”, “37 йисалай алатайла, квалачел залан хьун. ВРТ хкъгъун”, “ВРТ-дин аялар”, “Онкологиядин азарар авайбуруз аялар хьун патал ишлемишзавай алай аямдин кьайдаяр” ва масабур квай. Адан иштиракчийри кьейд авурвал, хазвай аялрин кьадар алай вахтунда чи уьлкведин вири регионра хейлин тимил хьанва. Абурун фикирдалди, и кардин себеб ам я хьи, исятда аялар хадай яшариз атанвай несил алатай асирдин 90-йисара ханвайбуру я. Экономика ва демография агъуз аватнавай девирда аялар тимил хайиди рикел хкайтла, исятда а девирдин несилди кутазвай хизанрин кьадар, идахъ галаз сад хъиз, хазвай аялрин кьадарни тимил хьун тибии кар я. Пешекарри виликамаз лугъузвай делилралди, “демографиядин провал” 2025-2028-йисарал ацалтда. Ахпа гъалар хъсан патахъ дегиш жеда, гъикл хьи, 2000-йисарин эвел кылера - уьлкведин политика жегъил хизанрин агъвал хъсанарунихъ элкъуьрнавай девирда, гъа гъисабдай яз дидевилин капитал, аялриз жуьреба-жуьре пособиар гузвайла, хайи аялрин кьадар гзаф тирвилей абуру кутай хизанрин кьадарни, идахъ галаз сад хъиз, хазвай аялрин кьадарни артух хьункумуд кутунва.

Дагъустандин здравоохраненидин министерстводин репродукциядин сагъламвал хуьнин рекъай штатдик квачир килин пешекар, РЦОЗСИР-дин ВРТ-дин отделенидин заведующий Муминат Хархаровадин гафаралди, муьква-кылийрин арада эвленмиш хьунриз рехъ гузвай чи республикада, хизанра аялар тахьунин себебрикай яз, генетикадиз артух фикир гун лазим я. И месэла пленарный заседанидал кьетендакх веревирдна.

РАРЧ-дин президент В.Корсаков кьейд авурвал, репродуктология медицинадин йигин еришралди вилик физвай, гъа са вахтунда са шумуд хиле пешекаррин иштираквал аваз ва гъар са дуьшуйдив мукуфдивди эгечлун истемешзавай хел я. Гъаниз килигна, конференциядин кваллах пуд - гинекологиядин, андрологиядин ва эмбриологиядин - секцияда давам хьана. Месэладив анжах гъа и тегъерда эгечлуни хъсан нетижаярни гуда - гъар са хизандай бицекдин хъвердин ван кьведа.

Хазран КЪАСУМОВ

Англиядин писатель, тарихчи Томас Карлейлла гъахълудаказ кьейднава: “Жуван пеше, кар жагъайди хушбахтлу я. Къуй ам мад лезетлу кардихъ кьекъуьн тавурай! Адахъ вичин кар ва уьмуьрдин макъсад ава”. Вичин кар жагъанвай, уьмуьрдин макъсад намуслувилелди тамамарунихъ ял-

Пешедиз вафалуди, виридаз гъуьрметлуди

завай, пешеди руьгъдин таъминвал гузвай инсанрикай сад яз, завай Стал Сулейманан райондин центральный больницадин (ЦРБ) поликлиникада духтур-терапевт яз кваллахзавай Мумина Фуадовна АБДУЛЛАЕВАДИН тивар кьаз жеда...

Тамам 42 йисуз здравоохраненидин хиле намуслуудаказ зегъмет члугъузвай, Гиппократан кьинез вафалувал кьалурзавай, хиве авай везифаяр уьязгъдаказ килиз акъудзавай Мумина Фуадовнадихъ духтур хьунин мурад гъеле школада келзавай йисарилей авай. Къасумхуьруьн юкван школа акъалтларай руш Дагъустандин госмединститутдин лечебный факультетдик экечна. 1980-йисуз анаг хъсан чирвилер аваз акъалтарна.

Жегъил пешекарди сифтегъан кьве йисуз Грозный шегъердин 4-нумрадин больницада ва Гудермесдин ЦРП-да духтур-терапевт яз кваллахна. Гуьгъуьнлай Мумина Фуадовна хайи райондиз хтана, вичин рикл алай пешедай кваллахун давамарна. Ик, 1982-йисан 25-октябрдилай райондин центральный больницада жегъилрин кабинетдин духтур-терапевтвиле (1987-йисалди), 3-нумрадин участкада духтур-терапевтвиле, хизандин духтур-терапевтвиле (ВОП), 1998-йисан 1-декабрдилай 2017-йисан декабр-

далди ЦРБ-дин килин духтурдин заместителвиле, духтур-терапевтвиле ва 2017-йисан декабрдилай 2022-йисалди ЦРБ-дин килин духтурдин медицинадин хилей заместителвиле кваллахна.

Алай вахтунда Мумина Фуадовнади, винидихъ кьейднавайвал, ЦРБ-дин поликлиникада духтур-терапевт яз зегъмет члугъузва.

Гъелбетда, духтурдин кваллах регъятди туш. “Кваллахзавай”, “зегъмет члугъузва” гафарин далдахъ Мумина Абдуллаевади ахвар тавур йифер, къарай квахъай йикъар гзаф гала. Кваллахзавай йисара ада цлудралди инсанрин сагъламвал мягъкемар хъуьна, шумудни са кас ажалдин кьармахрай акъудна.

Мумина Фуадовнадин намуслу зегъметдин гъакиндай адаз ганвай шабагъри ачуьдиз шагидвалзава. Ам килин категория авай духтур, “Дагъустан Республикадин лайихлу духтур я” (2012-йис). Ам “Дагъустандин дишегълийрин Союз” региондин общественный организациядин (2020-йис), коронавирус чуькунин

вилик пад къуник ва и азардик на-чагъбур сагъар хъуьнуик еке пай кутунай РД-дин Кил Владимир Васильеван (2020-йис), Дагъустан Республикадин здравоохраненидин министерстводин патай (2020-йис) чуьсагъулдин чарар ва гъуьрметдин грамотаяр гуниз лайихлу хьана.

- Начагъдиз больницадиз атана, сагъ хъхъана хъфей гъар са кас зун патал виридалайни чехи шабагъ я, - лугъузва Мумина Фуадовнади.

ЦРБ-диз фейила, чаз аниз хуьрерай атанвай инсанрихъ галаз Мумина духтурдикай рахадай мумкинвал хьана. Къилди кьачуртла, Э.Эмирбеговади (Чуьхверхуьр), Р.Нагъиева (Эминхуьр), А.Мегъамедовади (Къварчагъ дере), М.Тагъирова (Цийи Макъар) ва масабур Мумина Фуадовнадикай развили-лин келимаяр лагъана.

- Гъакъикъатдани, Мумина Фуадовна районда лап хъсан пешекаррикай сад я, - кьейдзава райондин центральный больницадин килин духтурдин заместитель - поликлиникадин заведующий Мевлидин Алиомарова. - Хуьрерин агъалийри хъиз, адан кваллахдилей больницадин киле авайбуруни разивал ийизва.

Вахъ мягъкем сагъламвал, кваллахда агалкунуар ва кефсуз яз больницадиз кьезвай гъар са кас-дизни ви гъиликай куьмек хуьрай, гъуьрметлу Мумина Фуадовна!

Тлугъвал ва адан таъсир

Камилла МЕГЪТИХАНОВА, ДГУ-дин филфакдин студентка

Коронавирудин тлугъвал алатна. Амма ада гъар садан беденда, рикле дерин гел туна. Уьмуьрдиз килигзавай тегъер дегишна. За са кьадар ксаривай тлугъвалди абурун уьмуьрдиз гъикл таъсирнагла чирна: уьмуьр киле тухузвай тегъер, планар дегиш хъанани, маса хесетар акатнани?

ЛЕЙЛА (20 йис): “Тлугъвалди заз лап пис таъсирна. Мадни дуьм-дуьз лагъайтла, зи психика ва нервийрин кьурулуш члур хьана. Коронавирусдиз ухшар авай са гъвечи лишандини зак гъасятда кичи ва кьалабулух кутазва, коронавирус залай регъятдаказ алатнатлани, бедендин сагъламвилеиз чуьрукла таъсирначтлани. Бахтунни гъана, зи хизанда такланвилер, магърумвилер хъанач. Амма зи танишрин багъ-

рияр, дустар, муаллимар кьакъатуни рикле перишан гъиссериз чка гана. Са гафуналди, тлугъвалди зун уьмуьрдиз килигзавай тегъер дибдай дегишарна. Зун гъавурда акъуна хьи, гъам жуван, гъам багъри касдин уьмуьр денбеден кьатл хьун мумкин я...

Гъелбетда, планарни дегиш хьана, карантиндин 99% вахт квалле акъудуниз мажбур хьана”.

ИСЛАМ (26 йис): “Тлугъвал залай заландиз алатна. Зун кевиз азарлу хьана. Гзаф танишар, дустарни коронавирусди завай кьакъудна. Дуьньяда киле физ башламышай вакъийри ва ковиддикди сагъламвал пайгардикай хкатунни кваллах жагъурдай мумкинвал ганач. Аллагъадиз шукур хъуй, гила вири а крач чалай алатна!”

АМИНА (19 йис): “Гъелбетда, тлугъвалди зи уьмуьр дибдай дегишна. Зун азарлу хъаначтлани, хизанда гзаф ксариз ада тади гана.

Гъайиф хьи, вири сагъ хъхъанач, зи чехи диде рагъметдиз фена. Вакай хизанда багъри касдик азар акатунин ва ам вун себеб яз кевиз азарлу хьунин датлана кьурхулувал авайла, и карди бейнидиз таъсир тавуна тадач. Гзаф инсанар кватл хъанвай, месела, ракларин гъилив кьадай чкъар акурла, риклик, жувайла аслу тушиз, кьалабулух гилани акатзама. Кафеда, я тахъайтла, туьквенда кассадив агатайла, гъасятда рикел маска кьведа. Исятда абур алуькунин лазимвал авачтлани, “зав маска гвани?” фикир киле амазма. Мадни тимил таниш ксариз гъил ягъиз ва я акатай нин хъайитлани хуькьвериз теменар гуз кламач.

Уьмуьрдиз килигзавай тегъер гзаф крариз талуьк яз дегиш хьана. Тлугъвалди технологиядин процессарни, здравоохраненидин, экономикадин йисаралди кьайдада тваз алахъай механизмаярни завалдин вилик мягъкем туширди кьалурна. Ихътин крари уьмуьрдин гъар са леьзе ва багърийрихъ галаз акъудзавай вахт бахтлувал тирди тестиькарзава.

МАДИНА (20 йис): “Тлугъвал башламышай тегъерди ва садлагъана дегиш хъайи

уьмуьрди зак кичи кутуна. Акл тир хьи, и гъалар цлуд йисара давам жеда. Исятда зи муькьва-кылийар азарлу хъайила, гъатта лишанар коронавирусдиз ухшар туштлани, зак кичи акатзава. Азарлу хъайила, зун масабдурхуь галаз алакъа тежез чалишмиш жезва.

Тлугъвалди зи нервийрин кьурулушдиз чуьрукла таъсирна. А вахтунни зун депрессияда туна. Кваллах жагъурун иллаки четин тир. Жагъайдини яргалдай кылиз акъуди хъанач”.

НОННА (21 йис): “Зи планар тлугъвалди члурна. Кваллах жагъуриз четин хьана. Аллагъдиз шукур, багърийрикай ва дустарикай коронавирусдикди кьейи кас хъанач. Маска алуькунни рикел кьезвач”.

МАЛИКА (19 йис): “Датлана квалле ацукъун хъсан кар туш, иллаки квалле гъава ламуди тирла. Тлугъвалди зи сагъламвилеиз еке зарар гана. Уьмуьрдиз килигзавай тегъер дегиш хьана. За инсанрихъ галаз хуш рафтарвал авуниз, багърийрихъ галаз вахт акъудуниз гила артух фикир гузва. Маска алуькдай хесет зак кума. Исятдани, кефиар члур хъайила, за ам алуькзава. Къуй вири сагъ-саламат хуьрай”.

ЧУБАРУКАР

Къуртлукъ верч
(Аялар патал гыкая)

Райсудин НАБИЕВ

Гатун тлатилар башламишунихъ галаз сад хъиз, Мирзе, са югни энгел тавуна, хуруыз Мине дидедин патав хкведай. Ци ам иллаки шад тир, гыклагытай, 4-класс вадралди куытыгнавай. 5-классдиз акъатнавай жаванди дидедиз квалекъ куымекар гузвай. Хуруун къайгыуривни ам хъсандиз вердиш хъанвай.

Са экъунахъ къарагынамазди, Мирзе гъядиз эвична. Ам кулунихъ къекъезвай. Къурак пиле эцигнавай кандудин къулухъай, къакъра яна, садлагана къудгъунна къарагъай цару верч гъядтин юквал акъатна. Лувар кудна, кыл хъалхъас хъипре хъиз вилки авуна, ада Мирзедиз кичлерар гузвай. Ам какайрилай къарагынавайди тир. Мирзе верч къарагъай чкадал фена. Килигайтла, клане самар авай ишикда жив хъиз лацу какайрин са гъвечи гъамбар ава. Мирзеди абургысабна. Вири цувад авай.

Хуруыз хтайдалай къулухъ, фу-зат! не дайла, Мине дидеди вичин хтулдиз гъелелиг садрани кака ганвачир. Какаяр авай муг рикеваз, Мирзе дидедин патав фена. Танурдиз далу яна ацукъна, ада бадедиз лугъуда:

- Килиг, баде, кватнавай къуыл тлуна куытыгъзавай хъипи вечерез вуна гъакъван какаяр гайила, гъар юкъуз атла Къулан магъледавай булахдилай баклажкыйра аваз яд гъизвай, кулуналди гъаят шткизвай, маса михъи-

вилер ийизвай заз ргана са кака къванни вучиз гузвач вуна?

Ченедик квай гыл хкудна, Мирзедихъ элкъвена, бадеди жаваб гузва:

- Чан дидедин, вун бейкеф жемир, абур гъа ваз акур вечере ханвайбур я. Мад какадал атанвай маса верч авач. Цицибар ахъаюн патал ам какайрал ацукънава. Ада цицибар ахъайна, члехи хъайила, бадеди ваз ви риклиз хуш хъайи са ферени гуда, какаярни. Са тиммил сабур ая!

Иклагъана, Мине диде вич ацукънавай куырсуудилай къарагъна, хъипи вечерен суракъдиз салаз физ гъазур хъана.

- Абур мус жедай крар я, я баде? Пака, мукъу юкъуз, тахъайтла, геж жедали?

- Арбе-хемис къвез-алатиз, акваз-такваз гадни куытыгъ жеда. Ахпа зул алукуда. Вуна хабар къазвай крарни зулухъай жеда, чан бадедин.

Зул мукъва хъун вилив хуызвай Мирзедин вилер, какайрилай къарагъна, хтун тавур къуртлукъ вечерен гуыгуыниз феий бадедилай алатзавачир...

Зубайда БЕЙБАЛАЕВА,
Фиригърин СОШ, 7-кл.

Накъ Агъмеда са хуруунвидин машиндай магнитофон акъудна, маса гана. Зур варз идалай вилик къуншидин квалекъ атанвай машиндин къве чарх хкудна, вичиз пул авуна. Хуруун къерехдал цил янавай зими жунгав дагъдиз хъфизвай са касдиз цегърен къиметдай гана, вичелай алудна.

Агъмедан хизан писдиз яшамыш жезвачир. Аялрал пек-партал алачиз тушир. Пабни арза-ферзеда авачир. Гъуылу папаз вичи шегъердин заводда квалехзава лугъузвай.

Тиммил къван залан вахтар тиртлани, Агъмедан къуншиди, къенятна хъиз, хизандиз кассетаяр твадай магнитофон къачуна. Ада лентиниз лап хъсан мандарри тамамарзавай маньярни акъудна. Мукъвал-мукъвал къуншидин квалекъ ахътин гуызел ванер атайла, Агъмедан чулав темягъди адав секинвал вузгъвачир. Гъавилай ада магнитофон секинардай са фенд къурмишна.

Кылел маска алаз къуншидин квалекъ гъахъай угъри иесидал расалмиш хъана. Иесиди ахътин кар ва темягъкардини иеси чкадал хъун гуыземешнавачир. Къапа-къап-

Къатлукъ

Самира ЖАМАЛОВА,
Фиригърин СОШ, 9-кл.

Чи халкъдихъ йисар акваз-такваз акъатда, вахт, вац! хъиз, авахъна физва лугъудай хътин ихтилатар ава. Абур алатна феий вахтариз талукъбур я. За ак! фикризавач. Виридалайни фикир йигин я, вични гележегдин мурад гвай. Газф йисарилай вилик физва абур.

Захъ гъеле фикирин лувараллай мурад ава. Амни, члехи шегъерра члехи клелунар авуна, кылин чирвилер къачун я. И мураддив за сифте цирерни ийиз тазва. Гъеле 9-

Са ттумил хавер

Шихали БАГЪИРОВ

Са сеферда итимдини папа, меслятна хъиз, нянрихъ квалекъ хизан кватл хъхъай вахтунда столдал гъар жувердин шейэр эцигна. Буюр, къачу ваз клани затлар, - лугъуда абур виридалайни гъвечи 3 йисан яшда авай аялдиз.

Столдал лагъайтла, пул, ктаб, туп, пер, керки, мишер, хех, мукрат! ва маса затлар алай. Ибур акур аял, звериз-звериз, чанта гъаз атана, столдал алай вири затлар гъадаз вегыена. Ахпа гъа затларни гъаз катна, чъуныхъ хъана.

Гъвечлидан и гъерекатар акур бубадин чин гъамуни къуна ва ада иклагъана: "Я паб, и аялдикай угъри жеда".

Са сеферда са кас, вичи са къуш къачуда лагъана, базардиз фида. Базардиз гъахъайла, адаз инсанрин кватлал аквада. Фена килигайтла, инал туыуыкъуш ала. Ам къачуз клан хъайи касди гузвай касдивай къушран хесетар хабар къада. - Эгер вуна адан эрчи квач ялайтла, ам ингилис члалал рахада. Эгер чапла квач ялайтла, немс члалал рахада, - жаваб гуда иесиди.

Мадни хабар къада: - Эгер къве квачни ялайтла?

И сеферда давам гуз тахъай туыуыкъушра лугъуда: - Якъалда, ахмак!..

дин легъеда угъриди тандиз чукулл акъудна, хаталувилин легъезяр алукуна.

- Аллагъ, вун куыме! - къулу-къулухъ хъайи иесидай гъарай акъатна. Столдин патав агакъай адан гъиле гъатайди телефон хъана. Зарб кваз тепилмиш хъайи угъри, гуърцелдихъ галклана, чинихъди фена. Гъиле авай чукулл иесидин квачерик гадар хъана. Гъа и макъамда Агъмеда къучидин далудал хъадарна ва тандиз адан гъилер телефондин зарядкадин шнурдалди далудал кулунна. Амма вич угъридилай къарагънач. Геж тавуна, Агъмеда полициядиз хабар гана. И арада "сиягъатчиди", "къей хва, къей хва" лугъуз, са вуч ятлани тикрарзавай, амма маскади адан гафар пуырчъкъарзавай.

Са акъван вахт арадай фенач, полицияди угъри къарагъарна, кылел алай маска алудна. Гила Агъмедаз ам къунши тирди чир хъана. Чукуллани угъри вахчуна, полиция идарадиз хъфена.

Суддал чир хъайивал, "сиягъатчиди" вичи авур абурсузвилер вири хиве къуна. Гъа крар санал фикирда къуна, нефсинин есирдиз ирид йис кар атлана. Геж гъатнатлани, ада вич нефсинин ракъара гъатайди аннамишна.

Са гъиниз ятлани куыч хъайи я хизан, я адан санклар иеси хууре мад садазни ахкун хъуванач.

классда аватлани, зи алахъунри, лап хъсандиз клелуни а кар тестикъарзава. Са кар ава: инсандиз, чирвал хъиз, тербияни лазим я. Амни неинки са жувалай, гъаки диде-бубадила, мектебдила, халкъдин къатарилайни аслу я. Месела, зи багърийри къедамаз заз пис-хъсан чирзава. А чирвал мектебди мягъкемарзава. Дуыз лагъайтла, "Лезги газетдиз" ахлакъдин меслятар авай макъалаяр тиммил акъатзавач. Кылинди гъар са менфятлу ихтилат жува алцумун, адакай хийир къачун я.

Эхъ, вахт авахъзава. Къе-пака за мектебни акъалтарда. Гъавилай за къедамаз жув инсанвилин кылин дережадив агакъаруникай фикирзава. А дережайрихъ савадлувилини гъерекатна кланзавайди за къатлукъа.

Аялрин мецелай

Фазила АБАСОВА

Вад йиса авай Мутталибаз аялрин бахчада Пушкинан "Балугъчидикайни балугъдикай" мах ахъайда къван. Яб гана, яб гана, Мутталиба, тербиячидин вилик фена, лугъузва:

- Зи члехи диде ахътин къанихди, мискъиди туш, ам са куынихъни муыгътежзавач. Адаз вири ава, ада балугъдивай са затни тлалабдач. Эгер члалахъ туштла, фена килиг. Ам Каспийск шегъерда яшамыш жезва. Тварни Наида я, фамилияни - Максимова.

Каспийскда яшамыш жезвай Жамал бубади, Къазанда яшамыш жезвай вичин хтул Мутталибаз зенг авуна, лугъузва:

- Зи рик! алай хтул Мутталиб, бубадиз вун такуна къарай къвезвач, зи рик! акъатзава. Вун бубадин патав хъша.

- Буба, исятда мекъизва, гъуелелни физ жезвач. Гъавилай завай хквез жедач. Зун гатуз хкведа. Ваз гъакъван къарай къвезвачтла, вун ша чиниз.

- Я чан бубадин, зун гык! къведа? Зи машин члур хъанва. Зун кве аваз къведа? Зун тухуз, вуна дахдин машин ракъура.

- Дахди-ин?! Ваъ. Жедач, чан буба, жедач. Машин дахдиз вичиз герек къвезвайди я.

- Ятла, чан бубадин, бахдин машин ракъура.

- Гъамни жедач, буба. Машин гвачиз бахдин язух тушни? Квалехал ам кве аваз фирай? Жедач.

- Ятла, чан бубадин, завай куы Къазандиз къвез жедач. За ваз велосипедни къачунвайди тир. Мад вучда. Гъам за гила ина авай хтул Сулейманаз гуда.

- Ваъ, буба! Ва-аъ! Заз къачунвай велосипед садазни гудач. Машин за ваз жагъурда. Ваз за нин машин ракъурдатла чидани?

Ваз чи Эма чидани, дахдин вах. Гъадан машин завай ваз ракъуриз жеда. Килиг, къведайла, велосипед рикелай физ тахъуй гъа-а.

- Эмади вичин машин ракъуриз ихтияр тагайтла вучда?

- Буба, ада заз садрани "ваъ" лугъузвайди туш. Аникай вун архайин хъухъ. Машин за ракъурда, анжа велосипед гвачиз къвез тахъуй гъа-а...

***

Аялрин бахчада 5 йиса авай Мутталибан тербиячиди ментальний математикадай адахъ хъсан агалкъунар авайдакай дидебуба хабардарнавай. Гъелбетда, и хабарди абурек лувар кутунвай. Ингъе Мутталибан диде-бубади чпин хва ахтармишун къетна:

- Мутталиб, ацукъ кван, за ваз са задача гуда, килигин кван, вуна гык! гъалдатла. Гъализ жедали?

- Жеда.

- Ятла, яб це. Вав 5 къенфет гва. Вах Заринадиз вуна 3 къенфет гана. Вав шумуд гума?

- Къуд.

- Лап хъсан. Гила мад вав 5 къенфет гва. Абурукай 4 къенфет вуна Заремадиз гана. Вав шумуд гума?

- Къуд.

Яраб, - фикирна бубади, - тербиячи чал хъуурейди я жал?! Са пример мад гун хъийин кван.

- Мутталиб, вав са къенфет гва. Гъамни вуна вахаз гана. Вав шумуд гума?

- Сад.

- Я бала, - къив кваз хъиз гъарайна бубади, - вав гвай къенфет вуна вахаз гайила, вав къенфет гумукъзавани?

- За адаз къенфет ганач, - бубадилаини клевиз гъарайна Мутталиба. - За зав гвай са къенфет адаз вучиз гуда? Сифтедайни зав гвай 5 къенфетдикай 3 Заремадиз гайила, заз 2 къенфет амукъдани? За пуд къенфет адаз гудач, адаз сад бесрай, гъавилай заз 4 къенфет амукъзава. Мад вуна зи 5 къенфетдикай 4 Заремадиз гузва. Заз 1 жедали? Ак! жедач. Заз 4 къенфет, Заремадиз -1.

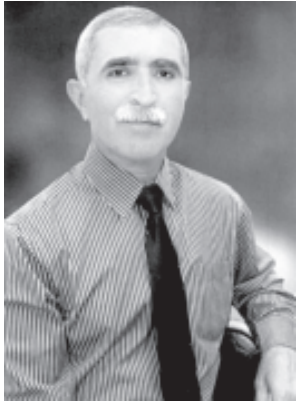
- Я бала, вун къенфетривай мус тух жеда? За ваз са къватида авай къанбур къачуна эцигда. Вахаз вуна садни гудачни?

- Зун тух хъайидалай къулухъ амукъайбур къачурай.

Шикилда рангар экъуэра

И йикъара лезгийрин машгур шайр, таржумачи Зульфигъар Шихнесирович КЪАФЛАНОВАН 65 йис тамам жезва. Лезги шииратдиз 80-90-йисара атай авторди чи милли эдебиат вилик тухуник лайихлу пай кутунва: адан къелемдикай хкатнавай ктабри лезги шииратдин жебеханада къетлен чка къунва.

З.Къафланован шииратдин алем жуьреба-жуьре образралди, цийи, хци фикирралди, ажайиб рангаралди, кIалубралди, гиссералди девлетлу я. Алимар тир Гъажи Гашарован, Сейфедин Бедирханован, Халидин Эльдарован ва масабурун илимрин кIвалахра абурукай гегеншдиз раханва, кутугай къиметни ганва.

“Лезги газетдин” редакциядин коллективди Зульфигъар Къафланован уьмуьрдин 65 лагъай гад рикIин сидкъидай мубаракзава. Къуй инлай къулухъни куь уьмуьрдиз мугъман хъжедай гатар бегерлурбур, шад легъзейрив ацайбур, агалкъунар галайбур хъурай. Тебрикрихъ галаз санал чна газет кIелзавайбуруз юбиллярдин цийи шиирарни теклифзава.

Дидедин къил - куьрпедин кафандал...

Зульфигъар КЪАФЛАНОВ

Фур хъиз хъана адетдин,
Ам гъахънай сура...

Яргъалай къван
Экв къалуриз,
Дакардавай женнетдин...

Диде.
Куьрпе.
Дидедин къил -
Куьрпедин кафандал:
Гъим - къил,
Гъим кафан я,
Къатлуз хъун залан я...

Чулав булут.
Хъсан хъана аваз вун,
Зи чулав булут.
АвачиртIа,
Амачир зун:
Къенвай фадлай,
ХъиткIинна,
Уьмуьрдин барут...

Лугъуз тахъуй:
“Къе вахт авач,
Зун вав, Аллагъ,
Пакамахъ фад агатда:
Югъ малум туш,
КIвачикай чил хкатдай...”

Дустар.
Къе мад са дуст,
Зи куьгъне дуст
Хъфена,
“Зун хъфизва”, - талагна:
Цийи дустар гъиз тахъуй
Зи къисметдиз,
Аллагъ, На...

Йикъар.
Мекъини я,
Мичини я
Йикъар зи:
Пара чIав я хъфена
Ацай вацран далудихъ -
Къуза патаз ракъар зи...

Къван,
Гекъигайла муькуьбрув,
И къван гзаф агъил я:
Адал рехъди
Физвай шумуд ацукъна,
Дердерик рикI гъафил яз.

Раб.
Акваз тийиз
Куьзва къе за рапунив,
Зи уьмуьрдин
Акъахнавай чкаяр:
Куьтягъ жезвач
СакIани гъал гъамунин...

Къекъвераг.
Акур чIавуз къекъвераг,
Гъилер къанвай,
КIвачер къанвай,
Лакъан хъиз,
За фикирда ягъдикай,
Вилерал чи
Аквалтнавай инсандин...

Цай.
Зи руьгъдиз цай,
Дин яз цийи,
Шалбуз дагъди ракъурна.
Хашни ина
Атана зи къисметдиз.
Цийи варзни
Заз сифте яз
И пак дагъди къалурна...

КIарабар.
За жуьв хайи йикъалай,
Цай-ялав гуз,
Лигимзава кIарабар:
Гъар далдадик,
Зун гуьзетиз,
Чуьнуьх хъанва
Жегъеннемдин азабар...

Дере.
Дере къуна къевезва циф,
Чилин циф.
И карди гъизва
Зи рикIел диде:
Ада,
Туьк тваз,
АцIурзавай яргъан хъиз,
Дакивазва дере...

Сувар.
Мад са сувар алатна,
Вилера - хъвер,
Къисметда хер тур,
Киснава зун:
Вахт хтанва патав зи,
Къисметда шер тур...

Руьгъ.
АвачтIани
Тайин чка беденда,
Руьгъ чIехи я рикIелай:
Тазвач ада
Сагъибдин тIвар
Хутахиз и чилелай...

Дуьнья.
Михъзава за къацай дуьнья,
Лугъун тийиз
“Кагъул я!”:
Зун уьмуьрдиз атанва,
Паквал кIани
Малаикдин цIакул яз...

Цав.
Чансузрин рехъ...
Руьгъерин цIиргъ,
Гагъ вилик физ,
Гагъни къулухъ хкъвезва:
Абур ина
Сагъ беденрихъ къекъвезва...

Алван.
Инсан.
Абур къведни цуьквер я:
Вахт хъайила,
Тикрариз
“Зун иер я!” -
Алван чилий экъечIда,
Инсан чилин
Мес-яргъандик экъечIда...

ЭкъечI къецеел,
Цав я ачух -
Гъед хъуьррезва куьчеда:
Ажеб чIав я,
Чим акъуддай гиссериз,
Вацран кIеме -
Гуьнеда...

Лацувал.
Винелай нек иличай хъиз,
Лацу къуд пад -
Жив къвазва:
Симиналлай къаргъани
Лацу хъана аквазва...

Гъам.
Са цийи гъам
Гъатна рикIе,
Пака мадни
Залан жеда зун.
Са тIимил къван эх хъия, Чил:
Гъа къе-пака,
Гъахълу терез -
Мизан жеда зун...

Туп.
Югъ-къандавай,
Руьгъда цийи барут цаз,
Артухзава
Вичин къуват тупуни.
ГъакI ятIани перт я чун:
КукIвар жезвач
Чавай пайдах тапунин...

Къве дидедин -
Уьмуьрдинни
Ажалдин -
Ава зун къе арада:
Килигзава
Абур заз
Аялдиз хъиз чарадан...

Рангар.
Руьгъдин ака ифенмаз,
Цай туьхуьзва рикIин зи.
ЯтIани зун сефил туш:
РикIи - сура,
Руьгъди - цава
Рангар хуьда Чилин зи...

- Чилни зид туш,
Цавни зид туш.
Бес гъина зун рекъида?
- Вун шайр я,
Ахлад цIарциз,
Рекъин тийидай...

Чил.
Цав.
Цавай атай гъар са затI,
“Заз тIар жезва.
РикI дар жезва”, -
Талагъиз,
Чили вичиз къачузва.
Цаву чилин са тIални
Вичиз хъурай лугъузвач...

Экв.
Йифни жезва,
Экв хъфизвач гурандай -
ТIал ава хура:

Дуьнья.
Гуьгъуьнаваз физва зун
Къекъверагдин дуьадин,
Дуьнья зи:
Анжах гъа икI
Жеда завай къисметдиз

Ахвар.
Ахвар язни
Вун зи патав хкъемир,
Вун гъакъванни къанва заз.
ХтайтIани,
Ваз зун акван хъийида:
Ви туькуьулвал -
Гужлу зегъер хъанва за...

Тар.
Са мус ятIа тар тир зун.
Къе пеш я са,
Текв-теквзавай тIурфанри.
ЯтIани зун шехъзавач:
Тар тир чIавуз,
Зи дувулар
Хура хъана Ватандин...

Хуьруьн нуькI,
Руьгъ я
Дурна,
Мекъи хъунни,
Дегишдай Ватан...

Рехи жезва.
Зун икI акваз,
Зи Ажалдиз хвеши жезва...

Чил.
Пака къванни кутур зун
Жуван къайи
Месик, чил:
Кас амач захъ
Вугудай гъил...

Четин туш,
Четин туш,
Муьгъуьббатдай
Мусибат жагъурун.
Четин я,
Мусибатдин бахчада,
Муьгъуьббат акIурун...

Къуьд.
На хъуьтIуьзни,
Заз гатфарар хкиз кланз,
Цуьквер цазва рикIе зи.
Цамир мад:
Вуч тIуьртIани,
Ажалдин
Дад гъатзава сиве зи...

Сур.
Суравазни беден зи,
Яд цуз куьне,
Зи тIвар алай къапуна:
За,
Багърияр,
Квез экв гуда
Алемдин са къатунай...

Ишигъ.
Са мус ятIа,
Ишигъ яз,
Зун и чилел атана.
ИкI тирвилляй дерт ава захъ:
Туьхуьзва зун,
Няс девирдин чулав чин
Экуь ийиз тахъана...

ЧапIа гъил.
“ЧапIа гъилив чуьхуьмир чин.
Адан,
Чир хъухъ,
КъацIанва хам”, -
Лугъузва чаз каламри.
За чуьхуьзва:
КъацIанвайтIа,
РикIин патав жедачир ам...

Кас.
Зи азиз кас,
Хъфена вун,
Багъишна заз ялгъузвал.
ГъакI ятIани тек туш зун:
Захъ гала зи
Вафалу дуст -
Бахтсузвал...

Рехъ.
Рагъдан.
Ваъ талагъиз
Йигинвилиз къадамрин,
Рагъдандин рехъ
КъатI-къатIзава инсанди:
Вири вичел чуьгвадай
Къуват ава гурандихъ...

Сур.
Суруни,
Тарци хъиз,
Дегишдач чка,
КайитIани азабри:
Тар - дуьвлрихъ,
Сур галкIанва,
Чилиз фенвай кIарабрихъ...

Куьза зун,
Вулкан хъана ифизва.
Зун акурбур,
Куз кичIела,
Чуьнуьх жезва далдайрик,
ЦIаярин цай -
Рагъни кIвализ хъфизва...

Тебиат.
Тебиатдив
Зун
РикI михъиз
ЭгечIда:
Ам себеб яз,
Къелемни,
На патахъдиз акIурай,
Дуьз тар хъана,
Ракъинихъди экъечIда...

Цуьквер.
Са цуьк хътин
Руша цуьквер
Маса гузва куьчедал.
И шикилди
Иширзава гуьгъуьл зи:
Куьче ава
МетIерихъ къван живеда...

Лугъузва за.
Лугъузва за легъзейра,
Къисметди руьгъ,
Чан дарай:
- Есирар я чун вири,
АватIани Ватанда;
ВацIар я чун,
Тунвай кIеви бандара...

Ахвар.
ГъевечIи чIавуз
Заз са ахвар аквадай -
Жув дагъардиз аватун.
Гила ерли аквазмач:
Фадлай,
Къван яз,
Дар дагъарда ава зун...

Ажал.
Зун хутахиз къемир вун,
Зи азиз Ажал -
Зун жуьв рекъе гъатнава:
Амуькдалди,
Вишра хъфин хъсан я
Дуьньядай,
Гъахъ капнавай...

Руьгъ.
За руьгъдин ваъ,
РикIин къайгъу чуьгвазва:
Зи Ватандин
Хъверни адаз,
Херни адаз
Аквазва...

Вилер.
За вилера,
ТIазватIани кIарабар,
Ишигъ твазвач нахуш тир:
Геж йифериз,
Ширинариз уьмуьр заз,
Хуьруьн куьгъне сурарай
Гъарайзава суркуьшди...

Дин.
Диндиз ваъ,
Имандиз
Икрамзава за:
Ийиз тазва и кар зав,
Пак женнетдиз
Мугъман хъайи иланди...

Чулав къван.
Са мус ятIа,
Экуьвилехъ цигел яз,
Каабадиз
Са чулав къван аватнай:
Ина адав
Мадни артух
Чулаввилер агатна...

Руьгъ,
Руьгъ патал ваъ,
РикI патал
Эцигда за чан:
РикI -

1 Суркуьш - “байкуьш” манада.

Чи ватанэгълияр - гъар сана

Ватанпересвал ивидик хъайила...

Чехи рик авай, мергьяматлу ксар, халисан ватанпересар, чешнелу пешекарар дагъдин гъвечи хуьрерайни акъатзавайди я. Алай вахтунда Краснодарда яшамеш жезвай Докъузпара райондин Текийрин хуьрй тир **Максим Ражинович САДИКЪОВ** гъахтинбурукай я. Ам 1988-йисан 22-июндиз Шалбуз дагъдин этегрив экля хъанвай гъвечи хуьре дидедиз хъана. Максим са йиса авайла, адан дидебуба Краснодардин крайдин Динской райондин Нововеличковский станицадиз куьч хъана.

Мектеб хъсан кьиметралди акъалтларай ам 2005-йисуз КубГТУ-дин автомобилрини рекъерин факультетдик экечна. 2010-йисуз армиядиз эвер гайила, Дагомыс шегерда ВВС-дин кьушунра вичин буржи лайхлудаказ кылиз акъудна. Гуьгъуьнлай ам 2011-йисалай "Крафтер" тешкилатда логистикадин кьуллугъдин регъбер хъана. 2014-йисалай М.Садикова улакьрин тешкилатдин - "Тэкар Групп" ООО-дин - коммерческий директорвиле кваллахзава.

Краснодарда яшамеш жезвай ватанэгълийрин арада ам лезги диаспоради кыле тухузвай мярекатрин вилик-кылик квайбурукай сад яз машгъур я. Чаз малум тирвал, Краснодардин крайда авай ватанэгълийри, санал кватл хъана, тешкиллувилелди спортдин, медениятдин ва маса мярекатар кыле

тухузва. Кылди къачуртла, ана яшамеш жезвай лезгийр хайи чалал хъызвай умуми диктантдин мярекатдик экечзава, рамазандин вацра ифтарар тешкилзава ва ик мад. Спортдин жигъетдай кьетлендаказ кьейд ийиз кланзава хъи, 2019-йисуз Краснодарда авай лезгийри "Леки" твар алай футболдин команда арадал гъана. Командадик квай футболдистар асул гьисабдай Кьиблепатан Дагъустандай тир чи ватанэгълияр я.

Заз чизвайвал, Максим Садикова эхиримжи йисара мергьяматлувиле "ЛЕКИ" фондунин кваллахрик куьун кутазава. И жигъетдай

вичи ик лагъана: "2018-йисан эхирра зун Краснодарда "ЛЕКИ" фондунин векилрикай сад тир Руслан Мегъдихановахъ галаз таниш хъана. Фондунин макъсадар, ада кыле тухузвай кваллахар чир хъайила, зун гъейран хъана ва, жуван мумкинвилериз килигна, алакьдай куьмекар гун патал куьун кутун кьетна".

Къейд ийиз кланзава, 2022-йисан мартдиз "Лезги газетдин" редакциядини "ЛЕКИ" фондуни санал Эминхуьре кыле тухвай лезги чалан гегъенш олимпиадада жуьреба-жуьре шегъеррай хтай ватанэгълийри, гъа жергедай яз М.Садикова иштиракна.

Максим Садиков акъалтзавай несилриз чешне къалуриз жедай ватанперес я. Къисметди Краснодардиз акъуднаватлани, ада датлана хайи ватандихъ галаз алакьа хуьзва, гъар йисуз 5-6 сеферда Дагъустандиз жквезва.

"Жегъилри сифтени-сифте жуван милливал, лезгивал хуьн герек я. Хайи чиливай яргъариз акъатнавай лезгийри ватан рикелай алуд тавун, жуван квал-югъ гадар тавун герек я. Чи адетар, хайи чал хуьн гъар сада вичин эвелимжи везифа яз гьисабна кланда", - лугъузва ватанэгълияр.

Пуд хъиз тербия гузвай Максим Садиковаз, адан хизандиз чандин сагъвал ва кваллахда мадни еке агалкьунар хуьрай!

Куь ихтиярар

Июлдин бязи цийивилерикай

Июлдиз къуватда гъатдай къанунрикай, дегишвилерикай и йикъара Госдумдин Председатель Вячеслав Володина вичин Telegram-каналда хабар гана.

Малумарайвал, алай йисан 1-июлдилай паспорт тукьлуьрунин муддат куьруь жеда. Ик, ватандашдилай ва я МФЦ-дай МВД-дин органрив талукь документар агакьайдалай кьулукъ паспорт гъазурунин муддат кваллахзавай вад йикъалай артух тахъун къанунламышнава.

Медицинадин рекъйяй пулсуздаказ куьмек къачун патал жував ОМС-дин полис гъаз хуьн чарасуз яз амуькдач. Маса гафаралди лагъайтла, медицинадин куьмек герекзавай агъалидив полис гъачиз хъайитла, паспорт къалурайтла жеда. И къанунни 1-июлдилай къуватда гъатда.

1-июлдилай ватандашривай чеб феи ва я яшамеш жезвай чкада регистрация авунин кар регъятдиз кылиз акъудиз жеда.

Биологический хатасузвиле гъахтиндай къанунда са жерге цийивилер къуватда гъатда. Кылди къачуртла, биологиядин рекъйяй ахтармишунар тухуз-

вай тешкилатри чпин крарикай талукь тир органдиз хабар гун чарасуз жеда. Хабардарунин къайда РФ-дин гъукуматди тайинарда.

Беледар ва экскурсоводар патал махсус аттестация кардик акатда. Къейднавайвал, туристар жезвай чкайра беледар-таржумачияр ва экскурсоводар анжах РФ-дин ватандашар хуьн чарасуз я. Цийи истемешунрал амал тавур беледар административный жавабдарвилеиз члугвада.

Къез чидани?

Пепе трилобит

Шикилдай аквазвай гъашаратдин твар трилобит я. И пепедин жинсер 1500 къван аваз гьисабзава. Абурукай куд жуьре Россиядани яшамеш жезва. Трилобит пепеяр гъафни-гъаф Кьиблепатанни рагъкъеъчдай патан Азияда, Индияда ва Индонезияда гъалтда. Трилобитрин рик алай чка тропикрин тамар я.

Шурван пепеяр, мичли чкада экв гудай пепеяр трилобитдин «багърийрик» акатзава. И пепейрин тлуьн цуькверин, тарарин мижейрикай, къарникъузрикай ва куьлуь гъашаратрикай ибарат я. Ктлизвай тарарикайни абуру миже хъвада.

Луварин кьерехар къати яру рангунинбур жеда. И рангуни пепе зегъерлуди тирдан гъахтиндай тагъимарзава. Алимри тестикъарнавайвал, трилобитдин ивидик зегъерламыш жедай такъатар ква. И кар себеб яз, и пепейрихъ душманарни авач.

Трилобитрин квачер къуватлубур ва яргъибур я.

Ам 7-8 сантиметрдин яргъивал алай пепе я. Лувар анжах эркек трилобитрихъ ава.

Винел патан ақунар такан и пепейрикай хаталувал авач. Гъакъикъатда и пепеяр ислягъбур, мумкин тир душманрихъ-гъашаратрихъ галаз женг члугунал рик алачирбур я.

Уьлкведа ва дуьньяда

“Як регъуьналди” акъалтла

НАТО-дик квай уьлквейри Россиядивай Калининград къакъудиз кланз ийизвай алахъунар абур патал “як регъуьналди” акъалтла. Ихътин фикир РБК-диз Федерациядин Советдин международный крарин рекъйяй Комитетдин председателдин заместитель В.Жабарова лагъана.

Идалай вилик Латвиядин къенепатан крарин виликан министр М.Гулбиса малумарайвал, Калининграддин областдиз финин, метягъар тухунин кардал сергъятар эцигун - им Европани НАТО Калининград къакъудиз гъазур тирдан гъахтиндай Россиядиз виликамаз ишара авунин гъерекат я. Идаз жаваб яз, сенаторди кьетлендаказ малумарна хъи, Россиядин терефди чилин гъич са чибни садрани масадав вугудач.

В.Жабарова кьейд авурвал, Калининград чавай къакъудиз клан хуьнин гъар гъихътин амал, алахъун хъайитлани, ахътин гъерекатар Россиядихъ галаз женг члугуналди куьтгъ жеда. НАТО и жигъетдай гъавурдик тахъана жеч. Литвади, Польшади фикирфагъум авуна кланда, гъик лагъайтла, “як регъведай машиндик” сифте акатдайбур гъабур я эхир.

Сенаторди алава хъувурвал, ихътин жуьредин фикирар чукурунин макъсад Москвадин кьетивални мягъкемвал чирун я.

Литвадин ракъун рекъин кзурулушди ЕС-дин санкциярик акатнавай метягъар Калининграддин областдиз ракъурунал къадагъа эцигнавайдакй Калининграддин ракъун рекъин кзурулушдиз малумарнай.

Махсус серенжемдикай

29-июндиз РФ-дин оборонадин министерстводи малумарай делилралди, махсус серенжем кыле тухунив эгечайдалай инихъ Россиядин Яракьлу Къуватри Украинадин 221 самолет ва 134 вертолет, зенитный ракетайрин 351 комплекс, пилот галачиз лув гудай 1391 аппарат, 3853 танк ва дъеведин маса машинар, РСЗО-дин 692 машин, артиллериядин ва маса 3052 яракь, дъеведин суьрсет, военный махсус 3907 автомобиль тергна.

Алакьайриз кьимет гана

Тажикстандин президент Э.Рахмона Россия вич кыле авай уьлкведин стратегиядин важиблу амадаг я лагъана. “ТАСС” чешмеди хабар гузвайвал, ихътин фикир ада РФ-дин регъбер В.Путинахъ галаз Душанбеда кыле феий гуьруьшдал малумарна.

Тажикстандин регъбердин фикирдалди, кьве уьлкведин арада алакьаяр мадни хъсан жезва. Кылди къачуртла, ада хатасузвиле, медениятдинни гуманитариядин рекъйяй Душанбединни Москвадин арада авай амадагвилеинни дуствилеин алакьаяр кьейдна.

Президентрин гуьруьш 28-июндиз Тажикстандин меркезда кыле фена. Гуьруьшдин сергъятра аваз абуру алишверишдинни экономикадин, медениятдинни гуманитариядин хилериз талукь месэлайрай, гъакни военно-технический рекъйяй кьве терефди алакьалувилелди кваллахуникай веревирдер авуна.

Менфят жкудна

“Новости” РИА-ди “Junge Welt” чешмедал асаслу яз хабар гайивал, Германияди Россиядинни Украинадин арада кыле физвай къалмакъалдикай хийир къачунва. Къейдзавайвал, немсерин гъукумдарри, Украинада авай къалмакъал багъна яз куьна, чпин оборонадин бюджет артухар хъувуна, цийи кылелай яракьламыш хуьнин гъахтиндай кьарар къабулна. Чешмедин делилралди, абуруз фадлай фикирдик квай къаст кылиз акъуддай хъсан макъам жагъана.

Россиядин терефди идалай вилик малумарнай хъи, маса уьлквейри Киевдиз ракъурзавай яракьрин парар авай улакьар тергун РФ-дин Яракьлу Къуватрин къанунлу макъсад жеда. РФ-дин МИД-ди тагъкимарна хъи, НАТО-дин уьлквейар, Киев яракьралди ацлуруналди, “цлув къугъвазва”.

Пилот галачир вертолетар

Россияда 750 килограммдин заланвал авай, пилот галачиз лув гудай, женгинин ягъунар къадай вертолетар арадал гъун фикирдиз къачунва. Цийи жуьредин вертолетривай чан алай къуватар ва къезилдаказ брондалди мягъкемарнавай душмандин техника терг ийиз жеда. Идакай “Новости” РИА-ди хабар гузва.

Макрона кылиз акъуднач

Украинадин президент В.Зеленскийдиз Франциядин президент Э.Макрона Россия терроризмдиз спонсорвалзавай уьлкве лагъана кланзавай, амма Зеленскийдин талабун Макрона кылиз акъуднач. Идакай “Новости” РИА-ди хабар гана.

Идалай вилик “Sputnik” радиоди малумарайвал, Макрона Россия Украинадин винел “гъалиб жедач ва хуьн лазим туш” лагъанай.

Чара амуькзавач

Рагъакидай патан гъич са карчидизни Россиядин базар гада-риз кланзава. США-динни Евросоюздин, гъакни чпин гъукуматрин еке басрухрик кватлани, Рагъакидай патан уьлквейрин тешкилатар Россиядай экъеч тийиз алахъзава, амма ахътин мумкинвал амуькзавач. Ихътин фикир “Новости” РИА-диз Россиядин промышленникринни карчийрин союздин (РСПП) вице-премьер С.Красильникова малумарна.

Чин гъазурайди - Кुरुьгли ФЕРЗАЛИЕВ

ислен, 4-июль

РГВК
07:00 Время новостей Дагестана. Итоги
08:00 «Королева спорта» 0+
08:10 «Годакан» 0+
08:40 Республиканский мультимедийный телевизионный эстрадный конкурс-фестиваль молодых дарований «Юность. Полет. Мечта»
10:35 «Мир Вашему дому»
11:05 «Служа Родине» 12+
11:20 «Человек и право»
12:30 Время новостей Дагестана
12:50 Дагестанское кино. Х/ф «Тайна синих гор»
14:10 «Дагестан туристический» 0+
14:30 Время новостей Дагестана
14:50 Ток-шоу «Говорить разрешается» 12+
16:10 Мультфильм 0+
16:30 Время новостей Дагестана

ПЕРВЫЙ

05.00 «Доброе утро».
09.00 Новости.
09.20 «АнтиФейк». (16+).
10.00 «Жить здорово!» (16+).
10.45 «Информационный канал». (16+).
12.00 Новости.
12.15 «Информационный канал». (16+).
15.00 Новости.
15.15 «Информационный канал». (16+).
18.00 Новости.
18.20 «Информационный канал». (16+).
21.00 «Время».
21.45 Т/с «Миссия «Аметист». (16+).
22.45 «Большая игра». (16+).
23.45 «Информационный канал». (16+).
03.00 Новости.
03.05 «Информационный канал». (16+).

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Лалаан» (на рутульском языке).
14:30 Местное время. Вести-Дагестан
21:05 Местное время. Вести-Дагестан
05.00 «Утро России».
09.55 «О самом главном». (12+).
11.00 «Вести».
11.30 «60 минут». (12+).
14.00 «Вести».
14.55 «Кто против?» (12+).
17.00 «Вести».
17.30 «60 минут». (12+).
20.00 «Вести».
21.20 «Вечер с Владимиром Соловьевым». (12+).
23.55 Т/с «Анна Каренина». (12+).
00.55 Т/с «Письма на стекле». (12+).
02.40 Т/с «По горячим следам». (12+).

НТВ

04.55 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
06.30 «Утро. Самое лучшее». (16+).
08.00 «Сегодня».
08.25 Научные расследования Сергея Малоземова. (12+).
09.25 Т/с «Морские дьяволы. Смерч судьбы».
10.00 «Сегодня».
10.35 Т/с «Морские дьяволы. Смерч судьбы».
13.00 «Сегодня».
13.25 «Чрезвычайное происшествие». (16+).
14.00 «Место встречи». (16+).
16.00 «Сегодня».
16.50 «За гранью». (16+).
17.55 «ДНК». (16+).
19.00 «Сегодня».
19.50 Т/с «Степные волки». (16+).
21.40 Т/с «Дайвер». (16+).
23.40 «Сегодня».
00.00 Т/с «Пес». (16+).
01.55 Т/с «Дикий». (16+).

ДОМАШНИЙ

06.30 «6 кадров». (16+).
06.50 «По делам несовершеннолетних». (16+).
09.15 «Давай разведемся!»
10.15 «Тест на отцовство».
12.30 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
13.35 Д/ф «Порча». (16+).
14.05 Д/ф «Ясновидящая». 1-4 с. (16+).
14.40 Д/ф «Верну любимого». (16+).
15.15 Д/ф «Ясновидящая». 1-4 с. (16+).
19.00 Т/с «Ведьма». 1-4 с. (16+).
22.30 Д/ф «Порча». (16+).
23.00 Д/ф «Знахарка». (16+).
23.35 Д/ф «Верну любимого». (16+).
00.10 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
01.05 Т/с «Исчезнувшая». 9 и 10 с. (16+).
02.40 «Тест на отцовство». (16+).
04.20 «Давай разведемся!» (16+).
05.10 «6 кадров». (16+).

ТВ-ЦЕНТР

06.00 «Настроение».
08.30 Х/ф «Женская версия. Ловцы душ». (12+).
10.20 Д/ф «Георг Отс. Публика ждет...» (12+).
11.30 «События». (16+).
11.50 Т/с «Вижу-знаю». (16+).
13.40 «Мой герой. Елена Малышева». (12+).
14.30 «События». (16+).
14.50 «Город новостей».
15.05 Т/с «Чисто московские убийства». (12+).
16.55 Д/ф «Актерские драмы. Чужих детей не бывает». (12+).
17.50 «События». (16+).
22.40 «Семейное счастье».
23.10 «Знак качества». (16+).
23.55 «События». (16+).
00.25 «Петровка, 38». (16+).
00.40 «Приговор. Юрий Соколов». (16+).
01.25 Д/ф «Владислав Листьев. Убийственный «Взгляд». (16+).

ЗВЕЗДА

05.10 Т/с «Участок лейтенанта Качуры». (16+).
09.00 Новости дня. (16+).
09.30 Х/ф «Дачная поездка сержанта Цыбули».
11.20 «Открытый эфир».
13.00 Новости дня. (16+).
13.25 Д/с «Оружие Победы». (12+).
13.40 Т/с «Отражение». (16+).
14.00 Военные новости. (16+).
14.05 Т/с «Отражение». (16+).
18.00 Новости дня. (16+).
18.15 «Специальный репортаж». (16+).
18.50 «Открытый эфир».
20.50 Новости дня. (16+).
21.50 Д/с «Загадки века с Сергеем Медведевым». «Операция «Бернхардт». (12+).
22.35 Х/ф «Проект «Альфа».
00.15 Х/ф «Дачная поездка сержанта Цыбули». (12+).
01.30 Х/ф «Жада». (12+).

саласа, 5-июль

РГВК
07:00 Время новостей Дагестана
07:20 Передача на табасаранском языке «Мил»
08:00 «Королева спорта» 0+
08:10 Мультфильм 0+
08:30 Время новостей Дагестана
08:50 Х/ф «Улицы без конца» 12+
10:20 «На виду» 12+
10:45 Д/с «Вкус путешествий» 13 с. 12+
11:15 Т/с «Гостя из будущего» 5 с. 6+
12:30 Время новостей Дагестана
12:50 «Ульяна спросит» 0+
13:45 «Подробности» 12+
14:15 «Полный газ» 0+
14:30 Время новостей Дагестана
14:50 Передача на табасаранском языке «Мил»
15:30 «Угол зрения» 12+
16:05 «Удивительные горы»

ПЕРВЫЙ

05.00 «Доброе утро».
09.00 Новости.
09.20 «АнтиФейк». (16+).
10.00 «Жить здорово!» (16+).
10.45 «Информационный канал». (16+).
12.00 Новости.
12.15 «Информационный канал». (16+).
15.00 Новости.
15.15 «Информационный канал». (16+).
18.00 Новости.
18.20 «Информационный канал». (16+).
21.00 «Время».
21.45 Т/с «Миссия «Аметист». (16+).
22.45 «Большая игра». (16+).
23.45 «Информационный канал». (16+).
03.00 Новости.
03.05 «Информационный канал». (16+).

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Маданият» (на аварском языке)
14:30 Местное время. Вести-Дагестан
21:05 Местное время. Вести-Дагестан
05.00 «Утро России».
09.55 «О самом главном». (12+).
11.00 «Вести».
11.30 «60 минут». (12+).
14.00 «Вести».
14.55 «Кто против?» (12+).
17.00 «Вести».
17.30 «60 минут». (12+).
20.00 «Вести».
21.20 «Вечер с Владимиром Соловьевым». (12+).
23.55 Т/с «Анна Каренина». (12+).
00.55 Т/с «Письма на стекле». (12+).
02.40 Т/с «По горячим следам». (12+).

НТВ

05.00 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
06.30 «Утро. Самое лучшее». (16+).
08.00 «Сегодня».
08.25 Научные расследования Сергея Малоземова. (12+).
09.25 Т/с «Морские дьяволы. Смерч судьбы».
10.00 «Сегодня».
10.35 Т/с «Морские дьяволы. Смерч судьбы».
13.00 «Сегодня».
13.25 «Чрезвычайное происшествие». (16+).
14.00 «Место встречи». (16+).
16.00 «Сегодня».
16.50 «За гранью». (16+).
17.55 «ДНК». (16+).
19.00 «Сегодня».
19.50 Т/с «Степные волки». (16+).
21.40 Т/с «Дайвер». (16+).
23.40 «Сегодня».
00.00 Т/с «Пес». (16+).
01.55 Т/с «Дикий». (16+).

ДОМАШНИЙ

06.30 «По делам несовершеннолетних». (16+).
09.20 «Давай разведемся!» (16+).
10.20 «Тест на отцовство». (16+).
12.30 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
13.35 Д/ф «Порча». (16+).
14.05 Д/ф «Знахарка». (16+).
14.40 Д/ф «Верну любимого». (16+).
15.15 Д/ф «Ясновидящая». 5-8 с. (16+).
19.00 Т/с «Ведьма». 5-8 с.
22.25 Д/ф «Порча». (16+).
23.00 Д/ф «Знахарка». (16+).
23.30 Д/ф «Верну любимого». (16+).
00.05 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
01.00 Т/с «Исчезнувшая». 11 и 12 с. (16+).
02.40 «Тест на отцовство». (16+).
04.20 «Давай разведемся!» (16+).
05.10 «6 кадров». (16+).
05.30 «По делам несовершеннолетних». (16+).

ТВ-ЦЕНТР

06.00 «Настроение».
08.00 «Доктор И...» (16+).
08.35 Х/ф «Женская версия. Такси зеленый огонек».
10.20 Д/ф «Николай и Лилия Грищенко. Отверженные звезды». (12+).
11.30 «События». (16+).
11.50 Т/с «Вижу-знаю». (16+).
13.40 «Мой герой». (12+).
14.30 «События». (16+).
14.50 «Город новостей».
15.00 Т/с «Чисто московские убийства». (12+).
16.55 Д/ф «Актерские драмы. Любимые, но непутевые». (12+).
17.50 «События». (16+).
18.15 Т/с «Обратный отсчет». (16+).
22.00 «События». (16+).
22.40 «Закон и порядок».
23.10 Д/ф «Звезды легкого поведения». (16+).
23.55 «События». (16+).
00.25 «Петровка, 38». (16+).
00.40 «Девяностые. Водка».
01.20 «Девяностые. Бандитский Екатеринбург».

ЗВЕЗДА

05.00 Т/с «Отражение». (16+).
09.00 Новости дня. (16+).
09.15 Х/ф «Екатерина Воронина». (12+).
11.20 «Открытый эфир». (16+).
13.00 Новости дня. (16+).
13.25 Д/с «Оружие Победы». (12+).
13.40 Т/с «Отражение». (16+).
14.00 Военные новости. (16+).
14.05 Т/с «Отражение». (16+).
18.00 Новости дня. (16+).
18.15 «Специальный репортаж». (16+).
18.50 «Открытый эфир».
20.50 Новости дня. (16+).
21.50 «Улика из прошлого». Тройка, семерка, туз. Тайна картонной мафии. (16+).
22.35 Х/ф «Риск - благородное дело». (12+).
00.05 Х/ф «Екатерина Воронина». (12+).
01.35 Х/ф «Ты помнишь?» (12+).

арбе, 6-июль

РГВК
07:00 Время новостей Дагестана
07:20 Передача на лакском языке «Аьрци ва агьлу»
08:00 «Королева спорта» 0+
08:10 Мультфильм 0+
08:30 Время новостей Дагестана
08:50 Х/ф «Олеся» 12+
10:20 «Годакан» 0+
10:45 Х/ф «Цыган» 1 с. 0+
12:30 Время новостей Дагестана
12:55 Ток-шоу «Общественный интерес» 12+
14:10 «Преступление и наказание» 16+
14:30 Время новостей Дагестана
14:50 Передача на лакском языке «Аьрци ва агьлу» 12+
15:30 «Колца» 12+
16:30 Время новостей Дагестана
16:55 Х/ф «Цыган» 2 с. 0+

ПЕРВЫЙ

05.00 «Доброе утро».
09.00 Новости.
09.20 «АнтиФейк». (16+).
10.00 «Жить здорово!» (16+).
10.45 «Информационный канал». (16+).
12.00 Новости.
12.15 «Информационный канал». (16+).
15.00 Новости.
15.15 «Информационный канал». (16+).
18.00 Новости.
18.20 «Информационный канал». (16+).
21.00 «Время».
21.45 Т/с «Миссия «Аметист». (16+).
22.45 «Большая игра». (16+).
23.45 «Информационный канал». (16+).
03.00 Новости.
03.05 «Информационный канал». (16+).

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Магудере» (на агульском языке)
14:30 Местное время. Вести-Дагестан
21:05 Местное время. Вести-Дагестан
05.00 «Утро России».
09.55 «О самом главном». (12+).
11.00 «Вести».
11.30 «60 минут». (12+).
14.00 «Вести».
14.55 «Кто против?» (12+).
17.00 «Вести».
17.30 «60 минут». (12+).
20.00 «Вести».
21.20 «Вечер с Владимиром Соловьевым». (12+).
23.55 Т/с «Анна Каренина». (12+).
00.55 Т/с «Письма на стекле». (12+).
02.40 Т/с «По горячим следам». (12+).

НТВ

04.55 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
06.30 «Утро. Самое лучшее». (16+).
08.00 «Сегодня».
08.25 Научные расследования Сергея Малоземова. (12+).
09.25 Т/с «Морские дьяволы. Смерч судьбы».
10.00 «Сегодня».
10.35 Т/с «Морские дьяволы. Смерч судьбы».
13.00 «Сегодня».
13.25 «Чрезвычайное происшествие». (16+).
14.00 «Место встречи». (16+).
16.00 «Сегодня».
16.50 «За гранью». (16+).
17.55 «ДНК». (16+).
19.00 «Сегодня».
19.50 Т/с «Степные волки». (16+).
21.40 Т/с «Дайвер». (16+).
23.40 «Сегодня».
00.00 Т/с «Пес». (16+).
01.50 Т/с «Дикий». (16+).

ДОМАШНИЙ

06.30 «По делам несовершеннолетних». (16+).
09.15 «Давай разведемся!» (16+).
10.15 «Тест на отцовство». (16+).
12.30 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
13.35 Д/ф «Порча». (16+).
14.05 Д/ф «Знахарка». (16+).
14.40 Д/ф «Верну любимого». (16+).
15.15 Д/ф «Ясновидящая». 9-12 с. (16+).
19.00 Т/с «Ведьма». 9-12 с. (16+).
22.30 Д/ф «Порча». (16+).
23.00 Д/ф «Знахарка». (16+).
23.35 Д/ф «Верну любимого». (16+).
00.10 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
01.05 Т/с «Исчезнувшая». 13 и 14 с. (16+).
02.45 «Тест на отцовство». (16+).
04.25 «Давай разведемся!» (16+).
05.15 «6 кадров». (16+).
05.30 «По делам несовершеннолетних». (16+).

ТВ-ЦЕНТР

06.00 «Настроение».
08.35 Х/ф «Женская версия. Комсомольский роман». (12+).
10.20 Д/ф «Георгий Юматов. О герое былых времен». (12+).
11.30 «События». (16+).
11.50 Т/с «Вижу-знаю». (16+).
13.40 «Мой герой. Елена Панова». (12+).
14.30 «События». (16+).
14.50 «Город новостей».
15.00 Т/с «Чисто московские убийства». (12+).
16.55 Д/ф «Актерские драмы. Жизнь взаимы». (12+).
17.50 «События». (16+).
18.15 Т/с «Обратный отсчет». (16+).
22.00 «События». (16+).
22.40 «Хватит слушать!» (16+).
23.10 «Хроники московского быта. Запах еды и денег». (16+).
23.55 «События». (16+).
00.25 «Петровка, 38». (16+).
00.40 «Удар властью. Эдуард Шеварднадзе».

ЗВЕЗДА

05.00 Т/с «Отражение». (16+).
09.00 Новости дня. (16+).
09.20 Д/с «Освобождение». (16+).
09.55 Х/ф «Безумный день».
11.20 «Открытый эфир».
13.00 Новости дня. (16+).
13.25 Д/с «Оружие Победы». (12+).
13.40 Т/с «Отражение». (16+).
14.00 Военные новости. (16+).
14.05 Т/с «Отражение». (16+).
18.00 Новости дня. (16+).
18.15 «Специальный репортаж». (16+).
18.50 «Открытый эфир». (16+).
20.50 Новости дня. (16+).
21.50 Д/с «Секретные материалы». «Киевский Нюрнберг». Возмездие без срока давности». (16+).
22.35 Х/ф «В стреляющей глуши». (12+).
00.10 Х/ф «Безумный день». (12+).

хемиш, 7-июль

РГВК
07:00 Время новостей Дагестана
07:20, 14.50 Передача на даргинском языке 12+
08:00 «Королева спорта» 0+
08:10 Мультфильм 0+
08:30 Время новостей Дагестана
08:50 Х/ф «Не сошлись характерами» 12+
10:15 «Память поколений»
11:00 Х/ф «Цыган» 2 с. 0+
12:30 Время новостей Дагестана
12:50 «Здоровье» 12+
13:40 «Городская среда»
14:05 «Культурный код» 0+
14:30 Время новостей Дагестана
15:30 «Сделано в Дагестане»
15:50 «Дагестан туристический» 0+
16:05 Мультфильм 0+
16:30 Время новостей Дагестана

ПЕРВЫЙ

05.00 «Доброе утро».
09.00 Новости.
09.20 «АнтиФейк». (16+).
10.00 «Жить здорово!» (16+).
10.45 «Информационный канал». (16+).
12.00 Новости.
12.15 «Информационный канал». (16+).
15.00 Новости.
15.15 «Информационный канал». (16+).
18.00 Новости.
18.20 «Информационный канал». (16+).
21.00 «Время».
21.45 Т/с «Миссия «Аметист». (16+).
22.45 «Большая игра». (16+).
23.45 «Информационный канал». (16+).
03.00 Новости.
03.05 «Информационный канал». (16+).

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Турчидаг» (на лакском языке)
14:30 Местное время. Вести-Дагестан
21:05 Местное время. Вести-Дагестан
05.00 «Утро России».
09.55 «О самом главном». (12+).
11.00 «Вести».
11.30 «60 минут». (12+).
14.00 «Вести».
14.55 «Кто против?» (12+).
17.00 «Вести».
17.30 «60 минут». (12+).
20.00 «Вести».
21.20 «Вечер с Владимиром Соловьевым». (12+).
23.55 Т/с «Анна Каренина». (12+).
00.55 Т/с «Письма на стекле». (12+).
02.40 Т/с «По горячим следам». (12+).

НТВ

04.55 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
06.30 «Утро. Самое лучшее». (16+).
08.00 «Сегодня».
08.25 Научные расследования Сергея Малоземова. (12+).
09.25 Т/с «Морские дьяволы. Смерч судьбы».
10.00 «Сегодня».
10.35 Т/с «Морские дьяволы. Смерч судьбы».
13.00 «Сегодня».
13.25 «Чрезвычайное происшествие». (16+).
14.00 «Место встречи». (16+).
16.00 «Сегодня».
16.50 «За гранью». (16+).
17.55 «ДНК». (16+).
19.00 «Сегодня».
19.50 Т/с «Степные волки». (16+).
21.40 Т/с «Дайвер». (16+).
23.40 «Сегодня».
00.00 Т/с «Пес». (16+).
01.55 Т/с «Дикий». (16+).

ДОМАШНИЙ

06.30 «По делам несовершеннолетних». (16+).
09.15 «Давай разведемся!» (16+).
10.15 «Тест на отцовство». (16+).
12.30 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
13.35 Д/ф «Порча». (16+).
14.05 Д/ф «Знахарка». (16+).
14.40 Д/ф «Верну любимого». (16+).
15.15 Д/ф «Ясновидящая». 13-16 с. (16+).
19.00 Т/с «Ведьма». 13-16 с.
22.25 Д/ф «Порча». (16+).
23.00 Д/ф «Знахарка». (16+).
23.30 Д/ф «Верну любимого». (16+).
00.05 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
01.00 Т/с «Исчезнувшая». 15 и 16 с. (16+).
02.40 «Тест на отцовство». (16+).
04.20 «Давай разведемся!» (16+).
05.10 «6 кадров». (16+).
05.40 «По делам несовершеннолетних». (16+).

ТВ-ЦЕНТР

06.00 «Настроение».
08.30 Х/ф «Женская версия. Комсомольский роман». Женщин волнует, мужчин успокаивает». (12+).
11.30 «События». (16+).
11.50 Т/с «Вижу-знаю». (16+).
13.40 «Мой герой». (12+).
14.30 «События». (16+).
14.50 «Город новостей».
15.05 Т/с «Чисто московские убийства». (12+).
16.55 Д/ф «Актерские драмы. Полные, вперед!» (12+).
17.50 «События». (16+).
18.15 Т/с «Обратный отсчет». (16+).
22.00 «События». (16+).
22.40 «10 самых... Борьба за молодость». (16+).
23.10 Д/ф «Актерские драмы. Фатальности». (12+).
23.55 «События». (16+).
00.25 «Петровка, 38». (16+).
00.40 «Хроники московского быта. Смертельная скорость». (12+).

ЗВЕЗДА

05.00 Т/с «Отражение». (16+).
09.00 Новости дня. (16+).
09.20 Х/ф «Тревожный месяц вересень». (12+).
11.20 «Открытый эфир». (16+).
13.00 Новости дня. (16+).
13.25 Т/с «На углу, у Патриарших...», 1-4 с. (16+).
14.00 Военные новости. (16+).
14.05 Т/с «На углу, у Патриарших...», 1-4 с. (16+).
18.00 Новости дня. (16+).
18.15 «Специальный репортаж». (16+).
18.50 «Открытый эфир». (16+).
20.50 Новости дня. (16+).
21.50 «Код доступа». «Холодная война 2.0». (12+).
22.35 Х/ф «Часовщик». (16+).
00.15 Х/ф «Дураки умирают по пятницам». (12+).
01.45 Х/ф «Тройная проверка». (12+).

жумья, 8-июль

РГВК
07:00,08.30,12.30 Время новостей Дагестана
07:20,14.50 Передача на аварском языке 12+

ПЕРВЫЙ

05.00 "Доброе утро".
05.10 Д/с "Россия от края до края". (12+).

РОССИЯ 1

09:00 Канал национального вещания «Шолом» (на татском языке)
14:30 Местное время. Вести-Дагестан
21:05 Местное время. Вести-Дагестан

НТВ

04.55 Т/с "Улицы разбитых фонарей". (16+).
06.30 "Утро. Самое лучшее". (16+).

ДОМАШНИЙ

06.30 "По делам несовершеннолетних". (16+).
09.25 "Давай разведемся!". (16+).

ТВ-ЦЕНТР

06.00 "Настроение".
08.20 Х/ф "Адвокат Ардашев. Тайна персидского обоза". (12+).

ЗВЕЗДА

06.00 "Специальный репортаж". (16+).
06.35 Т/с "На углу, у Патриарших...", 1-4 с (16+).

киш, 9-июль

РГВК
07:00,08.30,16.30 Время новостей Дагестана
07:20,14.50 Передача на кумыкском языке 12+

ПЕРВЫЙ

06.00 "Доброе утро". Суббота.
09.00 "Курбан-Байрам". Трансляция из Уфимской соборной мечети.

РОССИЯ 1

05.00 "Утро России". Суббота.
08.00 "Вести". Местное время.
08.20 Местное время. Суббота.

НТВ

04.55 "Кто в доме хозяин". (12+).
05.35 Т/с "Улицы разбитых фонарей". (16+).

ДОМАШНИЙ

06.30 Мелодрама "Дело было в Пенкове". (16+).
08.25 Мелодрама "Приезжая". (16+).

ТВ-ЦЕНТР

06.05 Х/ф "Заяц над бездной". (12+).
06.10 Д/ф "Актерские драмы. Полные, вперед!". (16+).

ЗВЕЗДА

05.05 Х/ф "Тройная проверка". (12+).
06.35 Х/ф "Егорка". (6+).

гьяд, 10-июль

РГВК
07:00 Время новостей Дагестана
07:20 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+

ПЕРВЫЙ

05.05 Х/ф "Табор уходит в небо". (12+).
06.00,10.00,12.00 Новости
06.10 Х/ф "Табор уходит в небо". (12+).

РОССИЯ 1

05.30 "Городок". Лучшее.
08.00 Местное время. Воскресенье.
08.35 "Городок". Лучшее.

НТВ

04.55 "Кто в доме хозяин". (12+).
05.30 Т/с "Улицы разбитых фонарей". (16+).

ДОМАШНИЙ

06.30 "6 кадров". (16+).
09.05 Мелодрама "Карусель". (16+).

ТВ-ЦЕНТР

06.50 Х/ф "Ночной патруль". (12+).
08.30 Х/ф "Высокий блондин в черном ботинке". (12+).

ЗВЕЗДА

05.00 Д/ф "Выбор Филли".
05.30 Т/с "В лесах под Ковелем". (12+).

КУЛЬТУРА 4-10-июлдади

ИСЛЕН
06.30,07.00,08.30,10.00,15.00,19.30,23.30
Новости культуры.
06.35 "Пешком...". Москва. Прошлый век. Двадцатые.

АРБЕ

06.30,07.00,08.30,10.00,15.00,19.30,23.30
Новости культуры.
06.35 "Пешком...". Москва. Прошлый век. Двадцатые.

ХЕМИС

06.30,07.00,08.30,10.00,15.00,19.30,23.30
Новости культуры.
06.35 "Пешком...". Москва. Прошлый век. Тридцатые.

ЖУМЬЯ

06.30,07.00,08.30,10.00,15.00,19.30,23.30
Новости культуры.
06.35 "Пешком...". Москва. Прошлый век. Сороковые.

КИШ

06.30 "Василий Гроссман "Синтикская мадонна".
07.05 М/ф "Приключения Незнайки и его друзей".

ГЬЯД

06.30 Д/с "Энциклопедия загадок".
07.05 М/ф "Приключения Незнайки и его друзей".

РАДИО

ИСЛЕН
11.10. Вести «Дагестан»
11.30. Радиоспектакль
САЛАСА
11.10. Вести «Дагестан»
11.30. «Актуально».

Программа гъзаурайди - Н.ВЕЛИБЕГОВА

Дин

Къуръандай ва гъадисрай къачунвай дубаяр

Ямин МЕГЪАМЕДОВ, диндин алим

(Эвел -16, 18-19-нумрайра)

Дастамаз къачурдалай къулухъ къелдай дуба

Аллагъумма ижгъалъни мина-ттававабина важгъалъни миналь мутатлагъгырина.

Я Аллагъ, Вуна зун туба ийизвайбурукайни михъивал ийизвайбурукай ая (Турмизий).

Субхланака плагъумма ва бихламдика, ашгъаду алла илагъа илла анта, астагъ-фирука ва атубу илайка.

Вун пак я, я Аллагъ, Ваз гъямд хъуй, за шагъидвалзава: авач илагъи ибадат-диз лайихлу тир Валай гъейри, за астагъфирзава Ваз ва за Ваз туба ийизва (Насабий).

Къвалей экъечдайла, къелдай дуба

Бисмиллагъ таваккальту гъала плагъа вала хлава вала къувата илла биллагъ.

Аллагъдин тварцелди. За Аллагъдал "таваккул" (упование) авунва, авач я гуж, я къуват садазни - ам анжах Аллагъдин патай я (Абу Дауд).

Аллагъумма инни агъузу бика ан азилла, ав узалла, ав азилла ав узалла, ав азлима ав узлама, ав ажгъала ав южгъала гъалайя.

Я Аллагъ, гъакъикъатда за Вавай тлалабзава зун хуьн: за ягъалмишвал авуникай (дубъз рекъай акъатуникай) ва я зун (масада) ягъалмишвиле туникай (дубъз рекъай акъудуникай), за гъалатI (гунагъ) авуникай, жував (масада) гъалатI (гунагъ) ийиз туникай, жува зулум авуникай, жуваз (масада) зулум авуни-

(КъатI ама)

кай, за авам кар авуникай ва я (масада) заз авамвал (эдебсузвал) авуникай (Турмизий).

Къвализ гъахъдайла, къелдай дуба

Бисмиллагъи влажна ва бисмиллагъи харажна ва гъалаллагъи Раббина таваккальна.

Аллагъдин тварцелди чун гъахъна, Аллагъдин тварцелди чун экъечна, чи Рабби тир Аллагъдал чна "таваккул" (упование) авунва. Ахпа къуй ада салам гурай (къвалин) агъалийриз (Абу Дауд).

Маса сагъигъ гъадисда лагъанва (маня): "Са инсан (итим) къвализ гъахъдайла, гъахъдалди вилик, недалди вилик ада Аллагъдин твар мецел гъайитIа, шейтанди лугъуда (муькуь шейтанди): квез (къе) я йифдай чка, я нянин тлуьнни авач" (Муслим).

Азан ядайла (къелдайла), лугъудай дубаяр

Ада (азандин ван къевезвай касди) муаззиндихъ (азан къелзавайди) галаз ада лугъузвай гафар тикрарда, анжах "гъайя гъала ссалагъ" (гъереката кпуниз - таржума) ва "гъайя гъалал-фалагъ" (гъереката агалкъунриз) гафар квачиз. Абурун чкадал и гафар лугъун герек я: "Ля хлава ва ля къувата илла биллагъ" (авач гуж ва авач къуват, ам анжах Аллагъдин патай я) (Бухарий, Муслим).

Ада (гъакъни) муаззиндин "шагъадатрин" келимайрилай гуьгъуниз икI лагъана къанда: **"Ва ана ашгъаду ан ла илагъа иллалагъу вахIдагъу ла шарика лагъу, ва анна МухIаммадан гъабдугъу ва расулугъу, разиту биллагъи раббан, ва би МухIаммадин расулан, ва билъ ислами динан".**

"Лезги газетда" диндин пак къынар жезва. Гъавилей ам чиркин чкайрал гадарун къадагъа я.

Спорт

Алакъаяр мадни мягъкем жезва

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Са тиммил йикъар идалай вилик Махачкъалада къуршахар къунай Дагъустандин ва Белоруссиядин федерацийри санал къвалахунин къарардал къулар чIугуна. Идакай РД-дин спортдин ва физический культурадин министерстводин пресс-къуллугъди хабар гузва.

Рикел хкин: къуршахар къунай Белоруссиядин федерациядин къиле чи машгъур ватангъли, вичин ери-бине СтIал Сулейманан райондай тир, грекринни римлуйрин жуьреда къуршахар къунай дубъндын къве сеферда чемпион (2005 ва 2011-йисар), Белоруссиядин спортдин лайихлу мастер Алим Селимов акъвазна тамам са йис хъанва. Алай вахтунда ам багърийрал къил чIугваз хтанва.

тикарнава. Дагъларин уьлквединни Белоруссиядин арада сих алакъаяр гъеле СССР-дин девирда арадал атана ва Александр Медведь федерациядин къиле акъвазай вахтунда абур генани мягъкем хъайиди къейд ийиз къанзава. Къуршахар къунин жуьреяр муьквал гележегда вилик тухун патал чахъ санал къилиз акъудиз къанзавай фикирар, проектар гзаф ава, - лагъана документдал къул чIугурдалай къулухъ Дагъустандин къуршахар къунай федерациядин регъбер Гъайдар Гъайдарова.

Адан гафарай мадни малум хъайивал, Белоруссиядин ва Дагъустандин арада мягъкем алакъаяр хъайиди мадни а делилди субутзава хьи, турнирра ва санал къиле тухуз хъайи сборра иштиракун патал яргъал йисара делегацияр чинай Белоруссиядиз фена, анаини Дагъустандиз атана.

Малум хъайивал, Дагъустандин ва Белоруссиядин къуршахар къунин федерацийри азадкаказ, грекринни римлуйрин ва дишегълийри къуршахар къунин жуьреяр вилик тухунин ва машгъурунин хилера саналди къвалахун, гъакъни Олимпиададин къугъунриз, дубъндын ва Европадин чемпионатриз, международный акъажунриз гъазурвилер аквадайла, тренировкаярни сборар санал къиле тухун, идалди къве республикадин спортсменрин тежрибадикай менфят къачун пландик ква.

- Санал къвалахунин ва гъасиррал чи арада фадлай авай стхавилин алакъаяр чна къе чарарал къулар чIугуналди тес-

Идалайни гъейри, Минскда А.Медведан гъурметдай къиле тухузвай Гран-Придиз, Россиядин хъянавай команда квачиз, къилди Дагъустандин командадизни иштиракдай мумкинвал гъамиша гайиди я.

Дагъларин уьлкведин хейлин спортсменриз Белоруссиядин хъянавай командада иштиракун патал теклифайдини, адак кваз кесерлу акъажунра виниз тир нетижаяр къазанмишиз алакъайдини къейд тавуна жедач. Алим Селимова спортда мягъкем камар Дагъустанда къачунатIани, дубъндын чемпионвилин тварар ада къве сефердани Белоруссияда къазанмишайди рикел хкезва.

Къларин вахтар (Махачкъалада)

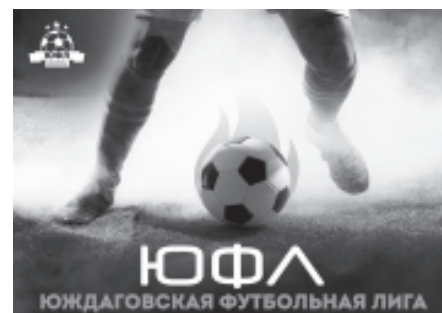
ИЮЛЬ						
Югъ	Эжунин	Рагъ экъечдай вахт	Нисинин	Рагъдандин	Нянин (Гъетрен)	Месин
1	02:04	04:12	11:58	16:00	19:37	21:19
2	02:05	04:13	11:59	16:00	19:37	21:19
3	02:05	04:13	11:59	16:00	19:37	21:19
4	02:06	04:14	11:59	16:00	19:37	21:18
5	02:08	04:14	11:59	16:00	19:36	21:18
6	02:09	04:15	11:59	16:01	19:36	21:17
7	02:10	04:16	11:59	16:01	19:36	21:16
8	02:11	04:16	12:00	16:01	19:35	21:16
9	02:12	04:17	12:00	16:01	19:35	21:15
10	02:13	04:18	12:00	16:01	19:35	21:14
11	02:15	04:19	12:00	16:01	19:34	21:13
12	02:16	04:19	12:00	16:01	19:33	21:12
13	02:17	04:20	12:00	16:01	19:33	21:11
14	02:19	04:21	12:00	16:00	19:32	21:10
15	02:20	04:22	12:00	16:00	19:32	21:09
16	02:22	04:23	12:01	16:00	19:31	21:08
17	02:23	04:24	12:01	16:00	19:30	21:07
18	02:25	04:24	12:01	16:00	19:30	21:06
19	02:26	04:25	12:01	16:00	19:29	21:05
20	02:28	04:26	12:01	16:00	19:28	21:03
21	02:29	04:27	12:01	16:00	19:27	21:02
22	02:31	04:28	12:01	15:59	19:26	21:01
23	02:33	04:29	12:01	15:59	19:25	20:59
24	02:34	04:30	12:01	15:59	19:24	20:58
25	02:36	04:31	12:01	15:59	19:24	20:56
26	02:37	04:32	12:01	15:58	19:23	20:55
27	02:39	04:33	12:01	15:58	19:22	20:54
28	02:41	04:34	12:01	15:58	19:20	20:52
29	02:42	04:35	12:01	15:57	19:19	20:50
30	02:44	04:36	12:01	15:57	19:18	20:49
31	02:46	04:37	12:01	15:57	19:17	20:47

Диндин месэлайриз талукъ сулар пайда хъайитIа, ватцапдин 8-989-653-42-35 нумрадиз къыхъ.

Къиблепатан Дагъустандин лига

ФУТБОЛ

1-июлдилай Къиблепатан Дагъустандин футболдин лига (ЮФЛ) башламиш жеда. Адан къилин спонсор ва тешкилатчи Мегъмед Ярагъидин тварунихъ галай мергъяматлувилин фонд я. Мадни мергъяматлувилин "Леки" фондуни чемпионат тешкилунил рекъай, Къиблепатан Дагъустандин

фирмайрин сагибри (абурун къадар 10-далай виниз я) спонсорвилин куьмекарни гуда. ЮФЛ-дин пишкешрин фонд 100 000 манатдилай виниз я. ЮФЛ-дин тешкилат-

чийрин гафаралди, гуьгъунин йисара лигада иштиракзавай командайрин къадар-артух, гъакI пишкешрин фондин чIехи жеда. Ци 6 командади иштиракда.

Малум хъайивал, чемпионат 5 гъафтедилай (гъар гъафтедин жуьмя, киш ва гъяд йикъара са тур къиле фида) гзаф вахтунда къиле фида. Къилди къачуртIа, 1-турдин къугъунра "Къуйсун"- "Къепир", "Миграгъ"- "Белиж" ва "Хив район"- "СтIал Сулейманан район" командайри (талукъ тирвал, 1,2 ва 3-июлди) Къуйсунрин хуьруьн къилин стадиондал (Гилийрин хуьруьн стадион резервда ава) чпин устадвал къалурда. Къугъунар нянин сятдин 5-даз башламиш жеда.

* * *

Алатай гъафтеда футболдай Дагъустандин чемпионатдин сергъятра аваз къиле феи нубатдин турдин къугъунра Мегъарамдухуьруьн "Леки" ва "УОР Каспийск" командайри "гуьруьшмиш" хъана. Къугъун 2:0 гъисабдалди акъалтIна. Дагъустандин чемпионатдин турнирдин таблицада "Леки" 1-чкадал ала.

Лезги газет

УЧРЕДИТЕЛЬ:

Дагъустан Республикадин информациядин ва печатдин агентство

367018, Махачкъала, Насрутдинован пр., 1 "а"

КЪБИЛИН РЕДАКТОР
М. И. ИБРАГЪИМОВ

(+78722) 66-00-60

E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КЪБИЛИН РЕДАКТОРДИН ЗАМЕСТИТЕЛЬ
К. Н. ФЕРЗАЛИЕВ

66-13-55

ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЪ
Ш. Ш. ШИХМУРАДОВ

66-02-81

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н. М. ИБРАГЪИМОВ

66-00-59

ЭКОНОМИКАДИН
Ж. М. САИДОВА

66-00-63

КУЛЬТУРАДИН ВА ЛИТЕРАТУРАДИН
М. А. ЖАЛИЛОВ

66-00-64

ЯШАЙШИДИН ВА ЧАРАРИН
Р. С. РАМАЛДАНОВА

66-00-57

БУХГАЛТЕРИЯ

66-00-62

КАССА

66-00-56

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЪАМДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР
Р. РАМАЛДАНОВА

Газет йиса 52 сеферда акъатзава
Газет алакьадин, информационный технологийрин ва массовый коммуникацийрин хиле гуьзчивал авунин рекъай Федеральний къуллугъдин Дагъустан Республикада авай Управлениди 2019-йисан 22-апрелдиз регистрация авуна.

Регистрациядин нумра ПИ № ТУ 05-00420
Макъалаяр редакцияди туьклуб хъйизва. Макъалайриз рецензияр гузвач ва абур элкьвена вахузвач. Редакциядинни макъалайрин авторрин фикрар сад тахун мумкин я. Газетда чап авун патал теклифнавай матери- алра гъанвай делирлин дуьзвили ва керчек- вилин патяхъай жавабдарвал авторрин чпин хиле гъатзава.

РЕДАКЦИЯДИН ВА ИЗДАТЕЛДИН АДРЕС:

367018, Махачкъала, Насрутдинован проспекта, 1 "а". Печатдин къвал

ГАЗЕТДИН ИНДЕКСАР:

Йисан - ПП200

Зур йисан - ПП171

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00

Чап ийиз вахкана - 15.00

Газет "Издательство" "Лотос"

ООО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкъала,

Пушкинан куьче, 6.

Тираж 6705

Илишандик квай материалар гъакьидихъ чапзавайбуру я.

Икъван яшар хъанвайбуру къелрай

НАШИ РЕКВИЗИТЫ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты "Лезги газет"

УФК по РД

Отделение - НБ РД г.Махачкала

БНК - 048209001

ИНН - 0561051314/КПП - 057101001

Р/Сч - 40601810100001000001

Л/Сч - 20036 Ш60090

Нумрадиз шиир Ваь лугъудач!

Мукаил АГЪМЕДОВ

Пак Ватанди авуртIа мад квез эвер,
ТIварар къуна, ийиз эмир мад эзбер,
Ваь лугъудач, давамда кар, везифа,
Ягъ чандилай багъа хъайи аскерар.

Куь вилик чун акъвазда мад метIерал,
Цуьк эцигда кIвачи тIушур рекъерал,
Чаз йифен мичI эвезайбуру сегъеррал,
Руьгъер хъуьрез акъвазда къе гъетерал.

Къейибурухъ галаз женгер тухурбуру,
Къагъриманриз "жаллатIар я" - лугъурбуру.
Квехъ галуькIиз хъурай абрун руьгъдин агъ,
Дяведин цIай са кинойрай акурбуру.

Чи рикIевай руьгъдин гъайкал тарифрин
Терг жедай туш къацIурналди йиртихри,
Къейибурун руьгъер динж тур сурада,
Лугъуникай файда жезвач къанжихриз.

Герек авач абруз шабагъ, бенихар,
Кутаз хъайла къегаIал кардик синихар,
Гъил вугайла, тапас вахкай ламатIар,
Гъуцра вахкуй бед крарив лайихар.

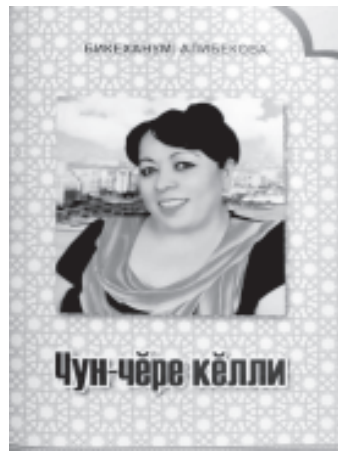
Руьгъдин гъайкал хкажнава рикIера,
Михекриз чеб элкъвейбуруз чилерал,
Веьки къадач абрун патав фидай рехъ,
Физ хквезвай нагъв алаз эл вилерал.

Чувашияда акъатнава

Чи мухбир

Мукъвара Чувашия Республикада чуваш чIалал "Лезги газетдин" редакциядихъ галаз алакъаяр хуьзвай авторрикай сад тир шаир Бикеханум АЛИБЕГОВАДИН эсеррин ктаб чапдай акъатнава. Ана гъатнавай шиирар чуваш чIалаз таржума авурди машгъур шаир Раиса САРБИ я.

Б.Алибеговади хабар гайивал, адан яратмишунар Дагъустандин милли чIаларизни таржума авунва. Идалайни гъейри, шаирдин эсерар Анталияда, Ашхабадда, Бакуда, Алма-Атада ва къецепатан маса уьлквейрин шегъерра чапдай акъатнава.

"Мукъвара зи са ктабдиз Ирандани дуьнья аквада", - къейдна Б.Алибеговади чахъ галаз киле фейи суьгъбетда.

Лекърен гъуьрч

Рамазан ВЕЛИБЕГОВ

- Буба, лекъери датIана чи верчер, бадбатар тухузва. Абуру маса къушар, гъайванар незвачни?

- Лекъер, бубадин, лап викIегъ, вагъши къушар я. Абуру чпин тIем акакъдай вири ничхиррал, гъайванрал гъуьрч ийизва. За ваз, чун аялар галаз сиягътада авайла, акур са кардикай ахъайда. Гатфар алуькна, тIебиатдал чан атанвай майдин варз тир. Чун хуьруьн патав гвай Рычал дередиз сиягъатдиз фена. Пагъ, гъикъван гуьзел тир и вахт! Чуьл къацу махпур хъиз авай. Ам цуьквери, къушарин макъамри мадни гуьрчегарнавай.

И юкъуз чаз лекъере гъуьрч ийизвай алапатдин легъзени акуна. КIамун и пата авай тепедилай чаз, лап капал алайди хъиз,

кIамун атIа пата лекъере, чилел ацуькIиз, гъевчи къванер къачуз, цавуз хкаж жез, патав гвай гъевчи валарал гадарзавайди акуна. И кар ада са шумуд сеферда тикрарна. КилигайтIа, валара къуьр аваз хъана. Эхирни къуьр къарагъна, катна. Лекъерез кIанзавайдини и кар тир. Къуьр къуватлу къармахра гъатна.

И юкъуз аялриз школадин биологиядин муаллим Нажмудина пехъерини чIагъари, чпиз гишин хъайила, мал-къара авай чка чирна, жанавурриз хабар гудайдакай, абурун килелай лув гуз, вагъшияр гъаниз тухудайдакай, абуру малар, лапагар кукIуварайла, амукъзавай якIун кIусар амалдар пехъерини чIагъари тухдалди недайдакай ва ихътин маса крайкайни ахъайнай.

Аку, чан алаз халкънавай гъар садаз яшамаш хъун патал чпиз къван акъулни ганва, амални.

Меъгарамдхуьре яшамаш жезвай Саидов Алаудина муаллим ва алим
Салигъ Шабанович МУСЛИМОВ
кечмиш хъунихъ галаз алакъалу яз рагъметлудан хизандиз, мукъва-къилийриз башсагъ-лугъвал гузва.

Алкъвадрин юкъван мектебдин муаллимрин коллективди
Раиса Абдугъамдновна БАЛАКЪАРДАШЕВА
рагъметдиз финихъ галаз алакъалу яз Балакъардашеврин хизанриз ва вири мукъва-къилийриз башсагъ-лугъвал гузва.

Муаллимдин ва насигъатчидин йис

РФ-дин Президент Владимир Путинан Указдалди, 2023-йис уьлкведа Муаллимдин ва насигъатчидин йис яз малумарнава. Документдай якъин жезвайвал, ихътин къарар педагогикадин къуллугъчийринни насигъатчийрин кIвалахдиз къетIен дережа гунин макъсадар аваз къабулнава.

"Лезги газетдиз" РД-дин Къилин пресс-къуллугъди хабар гайивал, Дагъустанда гъар йисуз "Насигъатчивилин виридалайни хъсан тежрибаяр" лишандик кваз конкурс киле тухуда. И месэладиз талуьк Указдал Сергей Меликова 27-июндиз къул чIугуна.

РикIел хкин, алай йис республикада Образованидин йис яз малумарнава.

Гафарин алемдай

Гъазурайди - Мурад САИД

- МУКИРУКИ** - ель (и гаф Къуба патан нугъатра ава).
- ГЪЕПИ-ГЪЕПИ** - ракушки (и гаф Къуба патан нугъатра ава).
- КИРАБЛИЯР** - галоши (и гаф Къуба патан нугъатра ава).
- ГАТАКЪАЗ** - не находя (и гаф Хуьруьг Лукъманан эсерра гьалтзава. Мисал: "Рак хуьдай затI гатакъаз").
- КУЧИАГНАВАЗ** - окоченевший в омертвеннии. (и гаф Хуьруьг Лукъманан эсерра гьалтзава. Мисал: "Гъил хкъурла, къейибуру, КучIагнаваз кIеви тир").
- КЦИАНВА** - нераскрытая скатерть с яствами (и гаф Хуьруьг Лукъманан эсерра гьалтзава).
- КЪЕЛПЕКЪАН** - йифен чепелукъ, ночная бабочка (и гаф Мацарин хуьруьн нугъатда ава).
- КЪУМКЪУМА** - набататриз зарар гудай цIарнах (и гаф Тагъиржалрин хуьруьн нугъатда ава).
- КIВЕЧИИ** - неопрятный (и гаф Тагъиржалрин хуьруьн нугъатда ава).

Сканворд

ТуькIуьрайди - К. КЪАЛАЖУХВИ

Къал акъудайди	Алуга	Хемир	"Лезги" романидин автордин тIвар
Опущ	Къундарма	Бязибуру цеквекрай ийида	Агъул райондин са хуьр
Парчадин са жуьре	ЦIай финин гъерекат	Гъажибегован бубадин тIвар	Къайгъу
Чи уьлкве	Пуд лагъай "кIвач"	ЦипиЦIрин миже	Кас амачирди
Харман	КIвар-кIвалаг	Дава	Маларин ем
Чулав тут	Куьз жезвай цин хвал		

"ЛГ"-дин 25-нумрадиз акъатай сканворддин жавабар
ДУЪЗ ЦIАРАРА: Деълиз. Нуьсрет. Игътияж. Рапрап. Игит. Чекме. Верч. Палан. Елкен.

ТИК ЦIАРАРА: Гъерт. Зунжур. Мурдар. Инжи. Алачарпан. Пелеган. Тарч. Рехне.

Меъгарамдхуьруьн райондин образованидин управленидин, бухгалтериядин къуллугъчийри ва райондин профсоюздин тешкилатди яргъал йисара бухгалтер яз намуслувилелди зегъмет чIугур
Алимирад Меъгамедшафиевич АЗИЗОВ
вахтсуздаказ кечмиш хъунихъ галаз алакъалу яз рагъметлудан хизандиз, вири мукъва-къилийриз, дериндай хажалат чIугуналди, башсагъ-лугъвал гузва.